

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra ázijských -tudií

BAKALÁRSKA DIPLOMOVÁ PRÁCA

Postavenie cisára v ústavnom systéme Japonska

The role of the emperor in the constitutional system of Japan

Vypracovala: Lucia Kracinová

Vedúca práce: Mgr. Pavla Slavíková, Ph.D.

OLOMOUC, 2012

Prehlasujem, že som predloženú bakalársku diplomovú prácu vypracovala samostatne a uviedla úplný zoznam citovanej a použitej literatúry.

V Olomouci dňa

Lucia Kracinová

Anotácia

Vypracovala: Lucia Kracinová

Katedra a fakulta: Katedra ázijských štúdií, Filozofická fakulta

Názov práce: Postavenie cisára v ústavnom systéme Japonska

Vedúci práce: Mgr. Pavla Slavíková, Ph.D.

Počet znakov: cca 73300 (bez medzier)

Počet príloh: 0

Počet titulov použitej literatúry: 36

Kľúčové slová: Cisár, ústava Meidži, japonská ústava, koncept, Japonsko.

Cieľom tejto bakalárskej práce je popísať postavenie cisára v rámci ústavného systému Japonska. Zaoberá sa postupným spisovaním ústavy Meidži a povojnovej ústavy i vývinom myšlienok a názorov týkajúcich sa cisára a jeho moci. Rozoberá body ústav pojednávajúcich o cisárovi a jeho právach i povinnostiach voči ostatným prvkom moci. Hlavnou úlohou práce je objasniť historické udalosti, ktoré sa priamo týkajú cisára a jeho moci v procese prijatia ústavy. Posledná kapitola popisuje zmenu postavenia cisára medzi oboma ústavami, s prihliadnutím na to, či tieto zmeny boli uskutočnené len v rámci textu ústavy alebo aj v praxi. Hlavným zdrojom informácií pri spisovaní tejto práce boli anglické a nemecké odborné zdroje, spolu s originálnymi japonskými dokumentmi, preloženými do anglického jazyka.

akujem vedúcej práce doktorke Slaví kovej za pomoc pri výbere témy, pripomienky a metodické vedenie práce.

Obsah

Edi ná poznámka	7
1. Úvod	8
2. Postavenie cisára v ústavnom systéme obdobia Meidffi	11
2.1. Historické okolnosti obdobia Meidffi spojené s postavením cisára	11
2.1.1. Pád –ogunátu	11
2.1.2. Haihan iken.....	12
2.1.3. Hnutia za spísanie ústavy.....	13
2.1.4. <i>Ťhbcu bunri</i>	13
2.2. Predchodcovia ústavy Meidffi.....	14
2.2.1. Kido Takajo-i	14
2.2.1.1. Prvý koncept ústavy Meidffi	15
2.2.2. Ókubo To-imi i	16
2.2.2.1. Názory na ústavu a postavenie cisára, návrh ústavy	17
2.2.3. <i>Genróin</i>	19
2.2.3.1. Druhý koncept ústavy.....	19
2.2.3.2. Reakcie na tento koncept.....	20
2.2.4. Inoue Kowa-i.....	21
2.2.5. Iwakura Tomomi.....	22
2.2.5.1. Iwakurove princípy	23
2.3. Ústava ve kého japonského cisárstva	24
2.3.1. Itó Hirobumi.....	24
2.3.2. Proces tvorenia ústavy	25
2.3.2.1. Výskumná cesta do Európy	25
2.3.2.2. Spisovanie ústavy.....	26
2.3.3. Ústava ve kého japonského cisárstva.....	27
2.3.4. <i>Tennósei</i>	31
3. Postavenie cisára v ústavnom systéme po druhej svetovej vojne	32
3.1. Historický popis obdobia.....	32
3.1.1. Kapitulácia	32
3.1.2. Postavenie cisára po as americkej okupácie	33
3.1.3. Cisár a problematika vojnového zlo inca	34
3.1.4. Bofské postavenie cisára	35
3.1.5. Oddelenie –intoizmu od –tátu	36
3.2. Ústava Japonska.....	36
3.2.1. Rané formulácie povojnovej politiky Japonska spojenej s postavením cisára	36
3.2.2. My-lienka úpravy ústavy Meidffi	37
3.2.2.1. Japonské návrhy reformy ústavy	37
3.2.2.2. Návrhy revízií ústavy okupa ného –tábu.....	40
3.2.3. Opravy a prijímanie textu ústavy	42
4. Porovnanie postavenia cisára v ústave Meidffi a povojnovej ústave.....	45
4.1. Preambula: ústava je dar ťudu alebo cisára?	45
4.2. Boh alebo symbol	46
4.3. Dedenie postu cisára	48
4.4. Súkromný majetok a financie	49
4.5. Regentstvo	50
4.6. Cisár a armáda	51
4.7. Cisár a ťud	52

4.8. Cisár a parlament	53
4.9. Cisár a vláda	54
5. Záver.....	56
6. Resumé	58
7. Bibliografia	59

Edi ná poznámka

Japonské mená sú uvádzané spôsobom tradičným pre Japonsko, t.j. na prvom mieste priezvisko (rodové meno) na druhom meno vlastné. Práca obsahuje slovenskú transkripciu japonských mien, názvov a výrazov, s výnimkou transkripcie citovaných zdrojov, ktorá je ponechaná v pôvodnom znení. Citácie zákonov, článkov, názvy, ktoré boli pôvodom japonské alebo anglické sú prekladané autorom bakalárskej práce, text je teda založený na vlastnom preklade.

1. Úvod

V originálne japonských prameňoch neexistuje do roku prijatia povojnovej ústavy mnoho údají o postavení cisára. Hlavne z toho dôvodu, keď cisár oplýval postom potomka bohov. Pred jeho oficiálnym znížením na úroveň obyčajných ľudí existovali prísne pravidlá zaobchádzania, nie len s informáciami o cisárovi, ale aj napríklad s fotením jeho podoby. Japonskí fotografi mohli v období pred kapituláciou fotiť cisára len so súhlasom Ministerstva cisárskeho dvora¹ a bolo im presne určené z akej diaľky, či v akom postavení môžu fotku zachytiť, a zverejniť v novinách. Rovnaké podmienky boli nastavené aj v literatúre. Preto máme staré japonské mýtické pramene ako *Kodfiki*², pojednávajúce o pôvode cisára ako potomka bohov. A na druhej strane niekto koľko údají, ktoré ale vznikli spätne až po kapitulácii Japonska. Pretože americká okupácia nastolila režim, v ktorom cisár už nebol nedotknuteľný a božský. T.j. mohlo o ňom byť písané hocí o bez cenzúry, či úhrny.

Väčšina výskumov alebo dokumentov, vydaných na tému japonského cisára a ústavy, sa vyskytuje hlavne v anglicky písaných zdrojoch. Ale vzhľadom na skutočnosť, že prvá japonská ústava je prakticky odvodená od prúskej a jednotlivých ústav nemeckých kniežatstiev, poslúchali pri spisovaní tejto ústavy aj pramene nemeckých autorov. V slovenskej, prípadne českéj jazykovej oblasti je dieľ, ktoré by pojednávali o tejto problematike, omnoho menej. Často sú to len určité podkapitoly historických kníh o ústave alebo monografie cisára. Všeobecne sa štúdiom samotných japonských ústav týka skôr historických okolností, za ktorých vznikli alebo, ak už pojednávajú o rozdieloch v týchto dvoch ústavách, sústredia sa hlavne na zmenu vo vládnom systéme, či v ľudských právach. Práce, ktoré by konkrétne sledovali vývoj postavenia cisára v jednotlivých koncepciách a porovnaním v rámci dvoch ústav, je málo.

Výššie spomínaná absencia literatúry v slovenskom alebo českom jazyku spôsobila, že rôzne citácie dokumentov preložených z japonského originálu do angličtiny, pri ktorých neexistuje oficiálny preklad, museli byť ešte alej preložené neoficiálne, a následne citované v rámci daného pojednania, aby mohol byť splnený cieľ tejto bakalárskej práce. A tým bol popis vývoja postavenia cisára v rámci ústavného systému Japonska a jeho následné porovnanie v prvej a druhej zákonne prijatej ústave,

¹BIX, Herbert P.: *Hirohito a vznik moderného Japonska*, 2002, s. 312-313.

² Spísané v roku 712 (Zápisky o starých veciach, 古事記).

pri om bolo dôleflité vzia do úvahy aj historické a kultúrne okolnosti. Postavenie cisára, hoci definované týmito dvomi ústavami, nespo íva totifl len v najvy—om zákone, ale aj v názoroch, vnímaní okolitých údí a v pretrvávajúcich tradíciách.

V prvej asti predkladanej bakalárskej práce sú preto zhrnuté nielen revolu né historické okolnosti, do ktorých sa dostáva cisár na prelome dvoch období, ale aj jednotlivé reformy a hnutia, vplývajúce na postavenie cisára mimo ústavného práva. A zároveň významné historické osobnosti pracujúce na spísaní prvého budúceho najvy—ieho dokumentu cisárstva, ich postup a ideologické postoje k jednotlivým článkom, týkajúcich sa cisára. alej je tu zahrnutý aj vývoj práv a privilégií cisára v jednotlivých po sebe vznikajúcich konceptoch a analýza kone nej podoby ústavy Meidffi s oh adom na zmeny, ktoré vznikli po as spisovania.

Druhá as –truktúrou obsahu nadväzuje na prvú, a to v tom, fle v skratke uvádza do historických udalostí obdobia spisovania povojnovej ústavy i dôvodov k nim. Popisuje isté zmeny nastolené v pozícií cisára tesne po vyhlásení kapitulácie po druhej svetovej vojne a neúspe–né japonské pokusy reformy ústavy Meidffi, i kroky, ktoré viedli k tomu, fle okupa ný –táb sám prebral túto úlohu. Teda sú sledované konkrétne návrhy a zasadania vedúce k schváleniu druhej japonskej ústavy.

Hlavnou as ou výskumu bakalárskej práce je tretia, v ktorej je predkladané porovnanie zmeny pozície cisára v rámci oboch ústav, pri om niektoré zmeny sú preverované z h adiska skuto ného praktického vykonávania úloh cisára. alej je ozrejmená zmena vz ahu cisára k jednotlivých zlofkám moci. V–eobecne aj zmena samotných zloffiiek na základe prvej a druhej ústavy Japonska.

K popisu v–eobecných historických udalostí jednotlivých období boli pouflité knihy eských autorov o dejinách Japonska. Ku konkrétnemu –túdiu zase originálne texty ústav a ich konceptov, prelofené do anglického jazyka. Pri získavaní informácií o prvej ústave z obdobia Meidffi bola najuffito nej–ia kniha *The making of the Meiji Constitution; the oligarchs and the constitutional development of Japan, 1868-1891* od Georga Beckmanna³ s prelofenými konceptami v prílohách, v kombinácií s chronologickým rozpracovaním jednotlivých krokov spracovávanía ústavy na

³BECKMANN, George M.. *The making of the Meiji Constitution; the oligarchs and the constitutional development of Japan, 1868-1891*. Lawrence: University of Kansas Press, 1957. S. 158.

internetovej stránke *Reinschauer Institute of Japanese studies*.⁴ K erpaniu informácií z originálnych textov okupa ného -tábu a japonských spisovate ov ústavy po druhej svetovej vojne, s konceptami a plánmi na al-í postup bola zrejme najlep-ím zdrojom stránka Japonskej národnej knifnice (*Kokuricu kokkai to-okan*, 国立国会図書館).⁵

⁴<<http://www.fas.harvard.edu/~rijs/crrp/chronology/index.html> >

⁵<<http://www.ndl.go.jp/en/> >

2. Postavenie cisára v ústavnom systéme obdobia Meidži

2.1. Historické okolnosti obdobia Meidži spojené s postavením cisára

2.1.1. Pád ōgunátu

Obdobie Edo (1603-1868, 江戸時代) sa nieslo v znamení vlády ōgunátu rodu Tokugawa (*Tokugawa bafuku*, 徳川幕府), o bol vládny režim, ktorý založil Tokugawa Iejasu. Ponechal cisárovi titul vládcu zeme, ale v konečnom dôsledku spravoval Japonsko rod Tokugawa. Do boja za likvidáciu tohto systému sa koncom obdobia Edo zapojili hlavne kniežatstvá Sacuma, ō-u a Tosa.

Dominantnou postavou z vodcov ō-ú sa stal Kido Takajo-í a za kniežatstvo Sacuma sa presadili hlavne Ókubo To-imi i a Saigó Takamori⁶. Styky z cisárskym dvorom im sprostredkoval Iwakura Tomom⁷ a vďaka vzájomnej spolupráci, moderných spôsobov boja a západných zbraní, porazili ōgunátske vojská, zosadili ich vládu, a 3. januára 1868⁸ vyhlásili obnovenie cisárskej moci. Následkom tohto vyhlásenia bolo, že cisár zase prebral, hoci len formálne, hlavnú moc v štáte. Tzn. s konečnou platnosťou bolo prijaté odstúpenie ōgúna a zrušenie jeho inštitúcie.⁹ V priebehu roku sa sídlo cisára sa presťahovalo z Kjóta do nového hlavného mesta Edo, premenovaného na Tókjó. 12. novembra 1868¹⁰ cisár Mucuhiro¹¹ slávnostne nastupuje na trón a jedenásť dní na to sa vyhlasuje nové obdobie pod názvom *Meidži ó osvietená vláda* (1868-1912, 明治時代).

Obnovenie cisárskej moci bol ale len formálny akt, pretože cisár ani cisársky dvor neboli po dlhom období správy pod ōgunátom, zvyknutí, ani pripravení na skutočné vykonávanie svojich právomocí. A preto, aj napriek tomu, že moc cisára, ako symbolu novo-získanej jednoty národa a moderného Japonska¹², narastala, kvôli symbolike postavenia cisára sa nepočítalo s jeho účasťou na výkone moci. Skutočnú moc si tým pádom ponechali niflí samurajovia, ktorí iniciovali politické zmeny obdobia Meidži. Nie všetci súhlasili s týmto postupom, preto boli skutoční držitelia moci nútení

⁶ REISCHAUER, E. O., CRAIG, A. M.: *D jiny Japonska*, 2006, s. 135.

⁷ VASILJEVOVÁ, Z.: *D jiny Japonska*, 1986, s. 328.

⁸ REISCHAUER, E. O., CRAIG, A. M.: *D jiny Japonska*, Praha, 2006, s. 134-136.

⁹ VASILJEVOVÁ, Z.: *D jiny Japonska*, 1986, s. 328.

¹⁰ Tamtieľ. s. 331.

¹¹ posmrtným menom cisár Meidži.

¹² REISCHAUER, E. O., CRAIG, A. M.: *D jiny Japonska*, 2006, s. 136.

postupova pod zátitou cisára¹³, čo viedlo k zna nej anonymite. Na druhej strane sa ale týmto systémom vlády, pre cisára vo v–obecnosti teda mnoho nezmenilo, pretože stále bola vláda nad Japonskom vykonávaná v jeho mene a on zotrval len istým druhom symbolu.

Prvé vyhlásenie vlády pod názvom *Gokadzfó no goseimon* (*Prehlásenie o piatich lánkoch*, 五箇条の御誓文) bolo prednesené cisárom 6. apríla 1868.¹⁴ Jeho tretiu a kone nú podobu spísal Kido Takajo–i¹⁵, a okrem toho, že pris ubovala rie–i záležitosť verejne, zvolávaním zhromaždení, sa v piatom bode zaväzuje *šžískava znalosti z celého sveta, ktoré roz–íria a posilnia vládu cisára.*¹⁶ 11. júna¹⁷ toho istého roku sa uskuto nila aj reorganizácia vlády do formy –tátnej rady (*dadzfókan*, 太政官) na základe starého vzoru z 8. storo ia, na ktorý vplývali moderné koncepty systému vlády v Amerike a v Anglicku¹⁸. A to hlavne ich dvojkomorový systém zákonodarného oddelenia, ktorý sa ale nestotofl uje s parlamentom, aj napriek tomu, že má hornú a dolnú komoru.

2.1.2. Haihan iken

Do roku 1871 sa Japonsko rozde ovalo z h adiska správy na jednotlivé feudálne knieflatstvá, ktoré boli zna ne autonómne tým, že si napr. razili vlastné mince alebo samé obchodovali s cudzincami. V záujme posilnenia centrálnej moci, čo by viedlo k dosiahnutiu priamej cisárskej vlády¹⁹, bola 23. júla 1871²⁰ v mene cisára vyhlásená reforma *Haihan iken* (*Zru–enie systému feudálnych panstiev a ustanovenie prefektúr*, 廃藩置県). Jednotlivé knieflatá (*daimjó*, 大名), symbolicky navracali svoje léna, ktorých počet sa pohyboval od 250-270, cisárovi, či ufl dobrovo ne alebo pod nátlakom. Za odmenu im boli obratom navrátené a *daimjóvia* boli menovaní guvernérmi vzniknutých provincií, pričom im taktiefl bola vyplatená odmena v naturáliách vo vý–ke

¹³ Tamtiefl. s. 137.

¹⁴ VASILJEVOVÁ, Z.: *D jiny Japonska*, 1986, s. 331.

¹⁵ LU, David John: *Japan: a documentary history, Zväzok 1*, 1997, s. 308.

¹⁶ Tamtiefl. s. 308.

¹⁷ REISCHAUER, E. O., CRAIG, A. M.: *D jiny Japonska*, 2006. s. 139.

¹⁸ VASILJEVOVÁ, Z.: *D jiny Japonska*, 1986, s. 331.

¹⁹ BROWN, Sidney Devere: *–kubo Toshimichi: His Political and Economic Policies in Early Meiji Japan*, 1962, s. 192.

²⁰ REISCHAUER, E. O., CRAIG, A. M.: *D jiny Japonska*, 2006, s. 139

desatiny dôchodku²¹ ich bývalého panstva. Mnohstvo vzniknutých prefektúr sa do roku 1889²² zredukovalo z pôvodných 72 na 45 jednotiek *ken* 県 a 3 mestské jednotky *fu* 府 (Tókjó, Kjóto, Ósaka).

2.1.3. Hnutia za spísanie ústavy

Významnú úlohu na začiatku 80. rokov 19. storočia hrali intelektuáli, ktorí skúmali zahraničné politické idey. Z tých sa v Japonsku postupne rodili hnutia a politické strany bojujúce za demokratizmus a nastolenie ústavy. Rané začiatkové návrhy týkajúce sa ústavy sa dajú sledovať v zoskupeniach, ako bolo napr. *Hnutie za slobodu a demokratické práva* (*Dflijú minken undó*, 自由民権運動), medzi ktorého prvými požiadavkami v roku 1874 patrilo, okrem rozdielenia práv a slobôd²³, aj spísanie ústavy. Tieto požiadavky boli väčšinou vtelené v dočasne písaných ústavách tzv. *seitai-ō*²⁴ (政体書).

Podobne chcela ústavu a zriadenie parlamentu aj *Vlastenecká spoločnosť* (*Aikoku-sha*, 愛国社), ktorá vznikla v roku 1875²⁵ so sídlom v Ósake. A to formami rôznych petícií. Po premenovaní na *Ligu za zriadenie parlamentu* (*Kokkai kisei dōmeikai* 国会期成同盟) v roku 1880 vypracovali členovia listinu²⁶ chádzajúcu cisára o ústavu. V tomto období hnutia dosiahli aj celonárodného merítka. Ale po tom, ako 12. novembra 1881²⁷ vyšiel cisársky výnos s ubúdajúcou spísanie ústavy a zvolanie parlamentu do roku 1890, bola ich celonárodná jednota narúšená, a niektoré zo skupín sa, z dôvodu splnenia svojej funkcie, rozpadli.

2.1.4. ~~Ť~~ *Ť* *mbucu bunri*

Hlavným prvkom šintoizmu (*-intó*, 神道), ako pôvodného náboženstva Japonska,

²¹ VASILJEVOVÁ, Z.: *D jiny Japonska*, 1986, s. 332.

²² REISCHAUER, E. O., CRAIG, A. M.: *D jiny Japonska*, 2006, s. 139.

²³ VASILJEVOVÁ, Z.: *D jiny Japonska*, 1986, s. 347.

²⁴ MASON, R.H.P. - CAIGER, J.G.: *D jiny Japonska*, 2007, s. 284.

²⁵ Tamtiefl. s. 284.

²⁶ VASILJEVOVÁ, Z.: *D jiny Japonska*, 1986, s. 349.

²⁷ Tamtiefl. s. 349.

je predovšetkým uctievanie tzv. božstiev (*kami*, 神). Zaoberá sa aj uctievaním predkov a prírody, t.j. *kami* môžu mať rôznu podobu, či už je to krásne vyrastený strom, moderný prístroj alebo významní predkovia. Majú svoju hierarchiu, na ktorej stále stojí cisár. Cisár má, podľa jednej z hlavných kroník šintoizmu ó *Kodžiki* pôvod odvodený od Bohov, ktorí stvorili Japonsko.

Narozdiel od toho je budhizmus, druhé z japonských náboženstiev, náboženstvom pôvodne indickým, preneseným do Japonska od Číny a Kórei, hlavne v období Nara (710-794, 奈良時代). Už v období Heian (794-1185, 平安時代), vďaka pôsobeniu mnícha Kúkaia (774-835, 空海), zakladateľa a budhistickej školy Ténron (Ténron-ú, 真言宗), začali byť budhistické božstvá stotožňované so šintoistickými. Tento synkretizmus pokračoval tým, že sa rituály budhizmu aj šintoizmu začali vykonávať na rovnakých miestach bez rozdielu. Tento stav je nazývaný aj *šintu-bucu úgó* (*Synkretizmus kami a budhov*, 神仏習合) a trval až do reštaurácie obdobia Meiji. Lebo v roku 1868, na začiatku éry Meiji bolo uskutočnené *šintu-bucu bunri* (*Oddelenie kami od budhov*, 神仏分離), čo viedlo k tomu, že budhizmus a šintoizmus boli oddelené ideologicky aj inštitútne. Dôvodom tohto aktu bolo znovuoživenie kultu cisára a jeho božského pôvodu za účelom posilnenia jeho moci.

2.2. Predchodcovia ústavy Meiji

2.2.1. Kido Takajo-i

Prvé snahy o vytvorenie akýchsi konceptov ústavy začali už v rokoch 1871-1873, kedy sa vedúci členovia vlády zúčastnili na výskumnej misii Iwakuru Tomomiho do Ameriky a Európy.²⁸ Navštívili spolu 12 krajín, medzi inými aj Ameriku (205 dní), Anglicko (122 dní), Prusko (23 dní), Francúzsko, a iné.²⁹ Z týchto krajín si na začiatku vybrali modely amerického vzdelania, britskej industrializácie, francúzskeho právnictva a nemeckých zastupiteľských orgánov³⁰, v ktorých videli budúce možnosti v aplikácii na Japonsko.

²⁸ JANSEN, Marius B.: *The making of modern Japan*, 2002, s. 355.

²⁹ Tamtieľ, s. 358.

³⁰ Tamtieľ, s. 360.

Jedným z týchto výskumníkov bol aj oligarcha z provincie Ó-u, Kido Takajo-í³¹ (1833-1877, 木戸孝允), ktorý pobudol aj vo Washingtone D.C., kde sa zaoberal prekladom ústavy USA.³² V roku 1872, po as svojho pobytu v Írsku, reagoval prudko na to, že sa Saigó Takamori stal vrchným veliteľom brannej moci. A to slovami: š...základným princípom re-taurácie...[Meidži je, že] vrchným veliteľom by mal byť cisár.ō³³ Kido bol teda orientovaný na cisára a proti -ogunátu (*bafuku*, 幕府).

Na jeho požiadavku, v zime 1872, vypracoval študent, študujúci v Berlíne, Aoki Ťmzō (1844-1914, 青木周藏), koncept ústavy pre Japonsko pod názvom *Dai Nippon Seiki* (*Princípy vlády veľkého Japonska*, 大日本政規). Aoki, ktorý študoval pod nemeckým ústavným odborníkom Rudolfom von Gneistom, sa inšpiroval hlavne pruskou ústavou, s prihliadnutím na japonské pomery.³⁴ Neskôr na to, v rokoch 1873/74 zostavil druhý koncept s názvom *Teigo Dai Nihon Seiten* (*Vládny zákonník veľkého japonského cisárstva*, 帝号大日本政規).³⁵ Boli v ňom prevedené rôzne zmeny v štruktúre vlády tak, aby do nej boli začlenení aj regionálni funkcionári,³⁶ ale postavenie cisára to nijako neovplyvnilo.

2.2.1.1. Prvý koncept ústavy Meidži

Prvý z Aokiho konceptov Kido predložil svojim kolegom v novembri roku 1873.³⁷ Koncept spísaný na požiadavku Kida obsahuje 7 kapitol, zaoberajúcich sa hranicami Japonského cisárstva, právami a povinnosťami úradu - hlavne trestným konaním, slobodou prejavu, vojenskou službou. alej rozoberá štátnu záležitosť, moc cisára, hornú a dolnú komoru parlamentu, ustanovenia lokálnych vlád, financie i všeobecné ustanovenia, a i.³⁸

lánok XXVI, kapitoly o štátnych záležitostiach, definuje tento koncept ako

³¹ V dnešnej dobe nazývaný tiež Kido Kóin ó pod a sinojaponského štátia jeho mena. Za jeho život sa ale používalo japonské štátie Kido Takajo-í.

³² BECK, Clark L.: *Aspects of Meiji modernization: the Japan helpers and the helped*, 1983, s. 17.

³³ SPAULDING, Robert M.: *Review of the Diary of Kido Takayoshi*, 1986, s. 118.

³⁴ AOKI Shuzo's *Conception of a Constitution*, 2006-2010. (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/modern/e/cha1/description06.html>> [cit. 2011-11-06].

³⁵ HARDACRE, Helen: *Shintō and the state, 1868-1988*, 1989, s. 115.

³⁶ AOKI Shuzo's *Conception of a Constitution*, 2006-2010. (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/modern/e/cha1/description06.html>> [cit. 2011-11-06].

³⁷ DUUS, Peter.: *The Cambridge history of Japan. Volume 6, The twentieth century*, 1988, s. 652.

³⁸ *Constitution Ordered to be Drafted by Kido Koin between 1872 and 1874*, 1957, s. 100-110.

špravidlá, na ktorých sa zhodol cisár spolu s údom, a preto by mali by funkcionári a politika vyplývajúca z tejto ústavy považovaná za výsledok harmónie medzi vládcom a jeho údom.³⁹ Kidoov koncept, považoval cisára nielenže za šposvätného a nedotknute ného⁴⁰, ale zabezpečoval mu rozsiahle oprávnenia, ktoré by v jeho mene vykonával *dadfókan*. Mohol schvaľovať zákony a vydávať edikty (článok XXXVII), menovať a odvolávať funkcionárov - vládnych, vojenských i správnych, a udeľovať uznanie, (článok XXXVIII). Cisár bol, v súlade s Kidoovými názormi, vrchným veliteľom armády a námorníctva, a preto vyhlasoval vojnu a uzatváral mier i spojenectvá, taktiež priateľské a obchodné zmluvy (článok XXIX). Cisár ale mal právo zvolávať a odvolávať parlament, hoci nový musel byť ustanovený do 180 dní (článok XLI). Pri vážnom správnom probléme mohol šľahať *ú elom rady*⁴¹ zvoliť *genróin* 元老院⁴² (článok XLI A). Iba cisár mohol raziť mince ako obefivo (článok XLIII). Výdavky a súkromné vlastníctvo cisárskej rodiny boli určené zákonom (článok XLIV, LI) a cisár sa nesmel stať vládcom inej krajiny bez súhlasu parlamentu (článok XLV).

V posledných článkoch o cisárovi sú spísané pravidlá dedičstva cisárskeho trónu. Jeho dedenie bolo limitované len na najstaršieho syna línie cisára Džinmu, ktorý nastupuje na trón dovŕšením osemnástich rokov, v prípade smrti alebo choroby cisára. Dovtedy je určený regent, ktorý ale nemá kompetencie cisára. Ak by sa taký nasledovník nevyskytoval, ministri alebo členovia parlamentu ho vyberú z cisárskej rodiny (článok XLVI, XLVII, XL).⁴³ *Genróin* by mal mať pre cisára poradnú zákonodarnú funkciu. Jej členovia by s ním boli vyberaní spomedzi cisárskych funkcionárov úroveň *okunin* 勅任官.⁴⁴ Kido pripustil, že väčšina členov dolnej snemovne by mala byť volená úmi⁴⁵ a na začiatku prenechal právomoc vymenúvať členov na cisárovi.

2.2.2. Ókubo To-imi i

³⁹ Tamtiefl. s. 102

⁴⁰ Tamtiefl. s. 103

⁴¹ Tamtiefl. s. 103

⁴² Rada starších, ktorá bola poradným orgánom cisára v rokoch 1875-1889.

⁴³ *Constitution Ordered to be Drafted by Kido Koin between 1872 and 1874*, 1957, s. 104

⁴⁴ Tamtiefl. s. 104

⁴⁵ BECKMANN, George M.: *The making of the Meiji Constitution; the oligarchs and the constitutional development of Japan*, 1868-1891, 1957, s. 30.

Ókubo To-imi i (1830-1878, 大久保利通)⁴⁶, oligarcha provincie Sacuma, ufl v roku 1871 spolupracoval s Kidom Takajo-ím a al-ími na ustanovení reformy *Haihan iken*. Krátko na to sa zú astnil na Iwakurovej misií, pri om ho najviac ohromil systém fielezníc vo Ve kej Británií a rýchla industrializácia Nemecka. V marci 1873, v Berlíne, sa dokonca stretol s kanclérom Otto von Bismarckom.⁴⁷ E-te toho roku sa vrátil naspä do Japonska, a to skôr, ako pôvodne plánoval, pretože Japonsko plánovalo napadnú Kóreu a on s tým nesúhlasil. Tajne sa stretol s cisárom Meidfi a prehovoril ho, aby odlofil vyhlásenie vojny, afl kým sa Kido a Iwakura nevrátia z Európy v Septembri 1873.⁴⁸ Celý vojenský plán bol nakoniec, v aka týmto vplyvným oligarchom, zru-ený.

2.2.2.1. Názory na ústavu a postavenie cisára, návrh ústavy

V tom istom roku Ókubo spísal svoje politické názory, v ktorých sa vyjadruje fle *šústava...by mala by spísaná...za ú elom ochrany a roz-írenia práv a moci oboch, cisára aj udu.ō*⁴⁹ Podobne ako u Kida sa tu jedná o ur itý vzorec vz ahu medzi cisárom a udom. Nechcel ale, aby Japonsko pri spisovaní ústavy imitovalo iné krajiny v Európe. Jednotlivé systémy zahrani ných krajín sú síce staré a majú pre neho svoju hodnotu, ale sú typické a aplikovate né len na danú krajinu. Z toho vyplýva, fle fliadny iný systém, i ufl Ruska, Anglicka alebo USA, by nemal by násilne aplikovaný na Japonsko. Musí totiž odpoveda japonským podmienkam a tradíciám. Týmto spisom je presadzovaná aj zmena postavenia cisára. Ten ufl nemá ma len *špovrchnú podobu mociō*, ako kedysi, ke len *šfil v paláci,...vykonával ceremónie, a bol uctievaní u miō*⁵⁰, ale má skuto ne vládnú .

Ókubo prilofil a svojej eseji o názoroch aj návrh znenia ústavy, pod a ktorého rozdelil *dadfókan* na *seiin* (ministerstvo stredu, 正院), *sain* (ministerstvo zava, 左院), *uin* (ministerstvo sprava, 右院) a výbor pre ceremoniály, a ur il presný vz ah medzi

⁴⁶ BROWN, Sidney Devere: *Ókubo Toshimichi: His Political and Economic Policies in Early Meiji Japan*, 1962, s. 183.

⁴⁷ WESTON, Mark.: *Giants of Japan: The Lives of Japan's Most Influential Men and Women*, 2002, s. 178.

⁴⁸ Tamtiefl. s. 179.

⁴⁹ *Ókubo Toshimichi's Opinion on Constitutional Government 1871*, 1957, s. 114.

⁵⁰ Tamtiefl. s. 113.

cisárom a týmito zlofkami. Predsedovia v-etských troch ministerstiev šnapomáhajú⁵¹ cisárovi. O -tých záležitostiach síce rozhoduje *seiin*, ale len za jeho prítomnosti. Vládne nariadenia a -peciálne cisárske príkazy sú oficiálne vyhlasované taktiefl *seiinom*. Cisár má ale právo ukon i rokovania vlády, v prípade, fle sú nevýhodné pre krajinu, preto býva prítomný na rokovaníach *uin*, ktoré je tvorené cisárom, ve kým ministrom (*dadfódaidfjin*, 太政大臣), lenmi rady a ministrami rôznych ministerstiev.⁵² Ak nie je prítomný, tak po rozhodnutí podáva *dadfódaidfjin* cisárovi hlásenie o výsledku tohto rokovania, ktorý ho schváli a afl vtedy nadobúda platnos . Podobným spôsobom sa postupuje aj pri váfnych justí ných omyloch úradníkov a iných v-eobecných problémoch.

Rovnako ako Kido Takajo-i, kon-tatuje aj Ókubo, fle trón cisára má dedí nú funkciu, ale spôsob, akým by sa malo dedí ufl nepopisuje. Podobne velí cisár v-etských zlofkám armády a spravuje v-etky armádne zariadenia (pevnosti, vojenské lode, skladiská zbraní). Vyhlasuje a odvoláva stav pohotovosti armády. Ókubov návrh bol je ale roz-írený o právomoc vlády, ktorá môfle prejednáva nárast a pokles armádnych síl, ale len v prípade, fle nie je vyhlásený vojnový stav⁵³, inak táto právomoc náleflí na alej len cisárovi. A nadto pripisuje cisárovi zvrchovanú moc v oblasti -tátnej správy, neobmedzuje ho zákonom. U Kida spravovali rôzne úrady pod menom cisára, o ho podobne, ako v tomto návrhu, stavalo na vrchol -tátnej správy. Cisár ale nie je zodpovedný za politické chyby, hoci sám predkladá návrhy zákonov. Ókubo roz-íril jeho moc aj o zlofku súdnickú tým, fle mu dovo uje zmier ova tresty rozhodnuté súdom, okrem popráv rebelov.

Novým bodom oproti predchádzajúcim nápadom bolo zameranie sa na právomoci cisára v rámci zahrani ného styku. Cisárovi bolo pripísané právo vysielá do zahrani ia -peciálnych poslov a právo správa sa k cudzincom rovnako ako k svojmu udu.⁵⁴ T.j. môfle ich zamestna , dáva im licencie, rozdáva rôzne odmeny a tresty. Dovo oval mu dokonca ustanovova vlastné váhy a miery, ale toto privilégium sa v ústavnom systéme nakoniec neuplatnilo.

⁵¹ Tamtiefl. s. 115.

⁵² Tamtiefl. s. 116.

⁵³ Tamtiefl. s. 118.

⁵⁴ Tamtiefl. s. 119.

2.2.3. Genróin

4 septembra 1876 založil *dadfókan Kokken tori-irabe iin*⁵⁵ (Výbor pre navrhnutie ústavy, 国憲取調委員) na čele s predsedom princom Arisugawom Taruhitom (1835-1895, *Arisugawa-no-mija Taruhito*-*innó* 有栖川宮熾仁親王), taktieľ aj predsedom *genróinu*, ktorého cisár poveril dozerať na zostavovanie konceptu ústavy. Cisár sám mu dokonca poskytol k tejto úlohe knihu o dvojkomorovom parlamente vo Veľkej Británii od Alpheia Todda.⁵⁶ Výbor sa ale neobmedzil len na štúdium britského a amerického systému, hoci to bolo ich hlavné pole pôsobnosti, členovia skúmali aj iných jedenásť krajín, medzi nimi aj Francúzsko, Taliansko, Prusko a Rakúsko. Konečný koncept ústavy mal vychádzať z ich štúdií: *Kaigai kakkoku no seihó* (Zákony rôznych štátov, 海外各国の成法) a *Kenkoku no tai* (Ústavné politické zriadenie, 建国の体).⁵⁷ Medzi septembrom 1876 a májom 1878 zostavili 4 koncepty ústavy⁵⁸, z ktorých potom ten posledný predložil princ Arisugawa 20. júna na posúdenie pod názvom *Nihonkoku kokken an*⁵⁹ (Návrh japonskej ústavy, 日本国国憲案).

2.2.3.1. Druhý koncept ústavy

Koncept ústavy *genróinu* sa v prvej časti o cisárovi vo viacerých bodoch podobal konceptu Kida Takajo-iho, a to tým, že taktieľ označoval cisára za *šposvätného a nedotknuteľného*⁶⁰ (článok II) a jeho vláda mala byť neprerušovanou líniou mužských potomkov (článok I). Princíp ich dedičstva bol popísaný podrobnejšie v samostatnej kapitole. Dedič trónu je taktieľ najstarší syn cisára, korunný princ, teda jeho mužský potomok. Postupuje sa od najstaršieho. Ale ak cisár nemá mužských potomkov,

⁵⁵ COLEGROVE, Kenneth.: *The Japanese constitution*, 1937, s. 1138.

⁵⁶ BECKMANN, George M.: *The making of the Meiji Constitution; the oligarchs and the constitutional development of Japan*, 1868-1891, 1957, s. 49.

⁵⁷ REISCHAUER INSTITUTE OF JAPANESE STUDIES. CONSTITUTIONAL REVISION RESEARCH PROJECT CHRONOLOGY 1868-1878. (online) Dostupné na WWW <<http://www.fas.harvard.edu/~rijs/crrp/chronology/y1868-1878.html>> [cit. 2011-12-17]

⁵⁸ BECKMANN, George M.: *The making of the Meiji Constitution; the oligarchs and the constitutional development of Japan*, 1957, s. 49.

⁵⁹ REISCHAUER INSTITUTE OF JAPANESE STUDIES. CONSTITUTIONAL REVISION RESEARCH PROJECT CHRONOLOGY 1868-1878. (online) Dostupné na WWW <<http://www.fas.harvard.edu/~rijs/crrp/chronology/y1868-1878.html>> [cit. 2012-1-24]

⁶⁰ *Draft Constitution of Genroin 1878*, 1957, s. 120.

trón pripadá mladšiemu bratovi korunného princa, alebo jeho mužským potomkom, či nemanželským deťom. Alebo sa podľa príbuznosti vyberie z princov cisárskej rodiny. Na zmenu tohto postupu je potreba súhlasu parlamentu. Cisár sa, podľa tretej kapitoly, stáva plnoletým v osemnástich rokoch. Dovoľuje sa vybrať regent, príbuzne najbližší princ cisárskej rodiny, ktorý dovoľí dvadsať rokov. Po smrti cisára, alebo ak dospelý cisár nie je schopný vládnuť, korunný princ sa po dovoľení osemnástich rokov stáva jeho regentom.⁶¹ Regent ale, rovnako ako v koncepte Kida, nemôže meniť ústavu.

Cisár podobne velí armáde a námorníctvu (článok VI) rozhodujúco o povýšení, znížení hodnosti (článok XI), rezignácií vojenských funkcionárov, vyhlasuje vojnu a mier, uzatvára dohody (článok VII) o komunikácii a obchode, ale parlament musí v koncepte *genróinu* najprv schváliť zmluvy, ktoré vyerpávajú štátnu pokladnicu, alebo menia hranice krajiny, inak sú neplatné. Rovnako ako u Kida, len cisár nariaďuje razenie mincí a len zákon určuje príjem⁶² cisára a princov.

Zmenou oproti Kidovmu konceptu predstavovalo rozdelenie zákonodarnej moci medzi parlament (tvorený *genróinom* a hornou komorou) a cisára. *Genróin* vyberá cisára. Rovnako vyhlasuje a odvoláva ministrov (článok IV), spravuje štát, vymenováva a odvoláva vládnych úradníkov, schvaľuje a vyhlasuje zákony.

Inšpirovaní Ókubovými názormi začlenili do konceptu aj súdnu moc, ktorá bola obsiahnutá v nižších a vyšších súdoch, ktoré vykonávajú svoju činnosť v mene cisára. Ten vyberá aj sudcov. Cisárovi kompetencie boli ale rozšírené ešte naviac tým, že mal aj moc udeliť úplnú amnestiu, nie len zmierniť trest (článok VIII).

2.2.3.2. Reakcie na tento koncept

Tento koncept ústavy sa stretol so značným nesúhlasom hlavne zo strany Itóa Hirobumiho. Bol proti tomu, aby parlament rozhodoval o každoročnej mzde a o cisárskych rozšírení štátneho územia⁶³. Podobne zamietal myšlienku, že by zákonodarná moc bola rozdelená parlamentom a cisárom v rovnakom pomere, čo pokladal ako negatívny krok smerom v nadradenosti parlamentu nad cisárom.

⁶¹ Tamtieľ. s. 120.

⁶² Tamtieľ. s. 122.

⁶³ BECKMANN, George M.: *The making of the Meiji Constitution; the oligarchs and the constitutional development of Japan, 1868-1891*, 1957, s. 49.

Iwakura taktiefl odmietal tento koncept. Nie len preto, fle švo *svojej podstate kopíroval európske ústavy*⁶⁴, ale hlavne mal obavy z mofnosti, fle by moc parlamentu presiahla cisársku, o bolo mofné, ak by bola nakoniec prijatá verzia *genróinu*. A tak podal v marci 1878 návrh⁶⁵, aby *dadflókan* ustanovil svoj vlastný výbor pre zostavenie ústavy, ktorá by potvrdila cisársku moc.

Ako Itó, tak aj Iwakura, nakoniec svojim naliehaním, aby sa ústava vo vä –ej miere prispôsobovala cisárskej tradícií, donútili výbor *genróinu*, aby prepracoval svoj koncept. Túto prepracovanú verziu predložil Óki Takató (1832-1899, 大木喬任), ktorý nahradil Arisugawu v ele výbore, 27. decembra 1880⁶⁶. Ke fle ani toto druhé spracovanie neprinieslo fliadané upevnenie cisárskej moci bolo v marci 1881 oficiálne odmietnuté⁶⁷. V rovnakom ase bol zru-ený aj výbor *genróinu*.

2.2.4. Inoue Kowa-i

Inoue Kowa-i (1843-1895, 井上毅) sa stal vplyvným v pozadí, prostredníctvom muflv s vy–ím politickým postavením, ako bol napríklad Iwakura Tomomi, ale aj Itó Hirobumi. Orientoval sa ako v ínskych, tak aj západných my–lienkach i zákonoch.⁶⁸ V roku 1874 vydal dielo *Ókoku kenkoku hó* (*Ústavy krá ovstiev*, 王国建国法)⁶⁹, napísal komentáre k prelofeným textom pruskej a belgickej ústavy, ktoré sám preložil a porovnal ústavy Pruska a Francúzska. Do–iel k záveru, fle pruská ústava je nadradená, pretofle *šdosiahla harmóniu medzi záujmami panovníka a udu*.⁷⁰

V lete 1876 predal Iwakurovi svoje *Kenpó iken-ø* (*Názory na ústavu*, 憲法意見書) a v júli 1880 napísal esej zameranú na ústavu Japonska (*Kenpó ukórjò no gi*, 憲法中綱領議). A na základe tejto eseje predkladá cisárovi *Doporu enie ústavy* (*Kenpó*

⁶⁴ KHAN, Yoshimitsu: *Inoue Kowashi and the Dual Images of the Emperor of Japan*, 1998, s. 220.

⁶⁵ Tamtiefl. s. 50.

⁶⁶ REISCHAUER INSTITUTE OF JAPANESE STUDIES. CONSTITUTIONAL REVISION RESEARCH PROJECT CHRONOLOGY 1868 ó 1878. (online) Dostupné na WWW <<http://www.fas.harvard.edu/~rijs/crrp/chronology/y1868-1878.html>> [cit. 2011-12-17]

⁶⁷ BECKMANN, George M.: *The making of the Meiji Constitution; the oligarchs and the constitutional development of Japan*, 1957, s. 49.

⁶⁸ AKITA, B., YOSHIHIRO, H.: *The british Moder. Inoue Kowashi and the ideal monarchical system*, 1994, s. 415.

⁶⁹ KHAN, Yoshimitsu: *Inoue Kowashi and the Dual Images of the Emperor of Japan*, 1998, s. 217.

⁷⁰ Tamtiefl. s. 217

daikórjô, 憲法大綱領)⁷¹. V jednom zo svojich listov dokonca tvrdí, že panovník by mal byť *šzvrchovaným vládcom, ale nemal by byť za ni zodpovedný.*⁷² A následne toto tvrdenie porovnáva so situáciou v Číne, kde je panovník obviňovaný z revolúcií, pretože ministri sú *šiba jeho radcovia* t.j. nenesú za dianie vlády zodpovednosť.

Rok neskôr sa stáva dôverníkom Itôa Hirobumiho a v tom období taktiež zaal-
-túdiom ústavy pod dohľadom nemeckého špecialistu Karla Friedricha Hermanna Roesslera⁷³, chránenca Rudolfa von Gneista, ktorého do Japonska odporučil Aoki Múzô, kde využíval právo na Tokijskej cisárskej univerzite.⁷⁴ Na Prusku ho hlavne zaujalo postavenie cisára, nie Bismarck. V druhom vydaní *Kenpô iken-ô* sa zmieňuje o, pre neho pozitívnom, aspekte: *šaj napriek tomu, že panovník zdieľa zákonodarnú moc so zákonodarnými orgánmi, tak výkonná moc ostáva výlučne v jeho rukách.*⁷⁵ Inoue Kowashi bol jeden z troch asistentov, ktorý pomáhal Itôvi spísať konečnú formu prvej japonskej ústavy.

2.2.5. Iwakura Tomomi

Iwakura Tomomi (1825-1883, 岩倉具視), narodený v Kjóte, sa v roku 1854 stáva dôverníkom cisára Kómeia a o pár rokov neskôr aj ministrom zahraničných vecí⁷⁶, vďaka čomu bol vybraný ako hlava veľkého posolstva do Ameriky a Európy nazývaným *Iwakurova misia* (*Iwakura kengai -isecu*, 岩倉遣外使節). Skupina 50 ľudí, nepočítajúc sluhov, vyrazila z Jokohamy 23. decembra 1871, cez Tichý oceán, doraziac do San Francisca 15. januára nasledujúceho roku⁷⁷, odkiaľ putovali, ústne sa audienciách u významných vodcov krajín ako amerického prezidenta Grant, britskej kráľovnej Viktórie, belgického kráľa a Leopolda II, atď.

⁷¹ REISCHAUER INSTITUTE OF JAPANESE STUDIES. CONSTITUTIONAL REVISION RESEARCH PROJECT CHRONOLOGY 1868 to 1878. (online) Dostupné na WWW <<http://www.fas.harvard.edu/~rijs/crrp/chronology/y1868-1878.html>> [citované dňa 2011-12-17]

⁷² *Translation of Inoue's letter*, 1994, s. 419.

⁷³ KHAN, Yoshimitsu: *Inoue Kowashi and the Dual Images of the Emperor of Japan*, 1998, s. 220.

⁷⁴ BECKMANN, George M.: *The making of the Meiji Constitution; the oligarchs and the constitutional development of Japan, 1868-1891*, 1957, s. 77.

⁷⁵ AKITA, B., YOSHIHIRO, H.: *The british Model. Inoue Kowashi and the ideal monarchical system*, 1994, s. 416.

⁷⁶ LANMAN, Charles: *Leading men of Japan: with an historical summary of the empires 1883*, s. 104.

⁷⁷ JANSEN, Marius B.: *The making of modern Japan*, 2002, s. 355.

Silno ovplyvnený Inoue Kowa-im popisuje, vo svojej eseji z roku 1881,⁷⁸ britský systém, v ktorom pod a jeho slov parlament neoplýva len zákonodarnou mocou, ale má aj administratívnu právomoc. Napriek tomu, keď parlament ju oficiálne zdieľal s cisárom, mal pod a Iwakuru pravú moc parlament, rovnako ako v Japonsku mali pravú moc vojenský hodnostári a nie samotný cisár. A preto favorizoval pruský systém, kde si panovník zachoval svoju moc a napr. vymenoval vlastnú vládu, ktorá mu bola zodpovedná.

2.2.5.1. Iwakurove princípy

Ako reakciu na koncept ústavy *genróinu*, spísal Iwakura princípy budúcej ústavy, ktoré predložil v júli 1881 cisárovi. Tento spis mal fungovať ako príručka pri zostavovaní ústavy pre nový výbor zostavený *dadšókanom* zložený z *daidšína* a 2-3 členov vlády.⁷⁹ Cisár mal podľa tohto plánu spísať pevný plán postupu ako osnovu i články, ktoré má obsahovať, a tento plán predá *daidšínovi*. *Daidšín* sa potom mal postarať, aby bola ústava reálne spísaná na základe názorov, spísaných alej v Iwakurovej príručke.

Obsahovala 8 bodov, v ktorých boli zhrnuté základné požiadavky na pozíciu cisára následovne: *Štáta nech vychádza z postavenia cisára a nech prevažuje politika postupného približovania sa k parlamentnému systému. Cisár nech vlastní zvrchovanú moc nad armádou a námorníctvom, vyhlasovaním vojny a mieru, uzatváraním dohôd etc. A nadto bude usmerovať štátnu správu. Ministri nech sa zodpovedajú len cisárovi, nie parlamentu. Členovia hornej komory nech sú vymenúvaní cisárom, pričom do dolnej komory nech sú volení. Všetky návrhy zákonov nech sú podávané vládou. Ak parlament neprijme návrh o každom roku, prijatý bude ten z minulého roku.*⁸⁰ *Dadšókan* prijal Iwakurove tézy a súhlasil s názorom, že by pruské myšlienky, a inštitúcie mohli byť aplikované na situáciu v Japonsku. Hoci by parlament podľa ich názoru⁸¹ nemal príviesť ohraničujúcu moc cisára.

⁷⁸ Iwakura Tomomi's Opinion on Constitutional Parliament 1881, 1957, s. 147.

⁷⁹ BECKMANN, George M.: *The making of the Meiji Constitution; the oligarchs and the constitutional development of Japan, 1868-1891*, 1957, s. 58.

⁸⁰ Iwakura Tomomi's Opinion on Constitutional Parliament 1881, 1957, s. 148.

⁸¹ BECKMANN, George M.: *The making of the Meiji Constitution; the oligarchs and the constitutional development of Japan, 1868-1891*, 1957, s. 59.

2.3. Ústava ve kého japonského cisárstva

2.3.1. Itó Hirobumi

V oseemnástich rokoch vzal Kido Takajo-i Itó Hirobumiho (1841-1909, 伊藤博文) zo sebou do Eda, s ktorým sa poznali cez Kidovho prífieneného brata ó Itóvho nadriadeného v klane provincie ó-u. V Ede sa postavili na stranu proti cudzincom.⁸² Bol to totiž as po príchode Perryho do izolovaného Japonska. Vo svojej mladosti bol nato ko zameraný proti cudzincom, fe dokonca spálil britské posolstvo na TMagawe.⁸³ Z dôvodu, aby sa dozvedel o nepriate ovi viac, za al -tudova angli tinu, a ke mal 22 rokov získal titul samuraja spolu s mladým Jamagata Aritomom.

12. mája 1863 sa vydal na svoju prvú zaoceánsku plavbu do TManghaja, a následne do Londýna. *šVedeli sme, fe len tým, fe sa zapá ime angli anom, získame povolenie na prechod.*⁸⁴ Vtedy totiž e-te nebolo, pod a japonských zákonov, povolené Japoncom vycestova . Svojim pobytom nielenfe zistili, fe v prípade vojny, by Japonsko nemalo -ancu proti ostatným krajinám, ale spoznali aj bohatos Európy. V lete 1864 sa vrátili.

Po reformách éry Meidffi bol vyhlásený za vedúceho úradu pre zahrani né veci prefektúry Osaka, neskôr za guvernéra prefektúry Hjógo⁸⁵ Spolu s Iwakurom, Kidom a Ókubom cestovali v rokoch 1869-1870 po Európe. V máji 1871 odi-iel do USA, vyu í sa vo finan nej sfére. Neskôr pracoval Itó Hirobumi ako tlmo ník britských a amerických ministrov v Japonsku. Pobudol vo Washingtone, kde si pre ítal americkú ústavu a sám priznáva fe za za iatky smerovaniu k ústavy *šv a í svojím predchodcom, ktorí cestovali po Európe v roku 1871*⁸⁶, ím má pravdafe na mysli lenov Iwakurovej misie.

⁸² KAJU, Nakamura: *Prince Ito, the man and statesman, a brief history of his life*, 1910, s. xii.

⁸³ Tamtiefl. s. 4.

⁸⁴ Tamtiefl. s. 10.

⁸⁵ Tamtiefl. s. 22.

⁸⁶ Tamtiefl. s. 29.

2.3.2. Proces tvorenia ústavy

2.3.2.1. Výskumná cesta do Európy

V 3. marci 1882 bol Itóvi, Sandfóm Sanetomim predaný dokument v mene cisára, ktorý ho opráv ovaľ k š...-údiu pôvodu a vývoja ústav v kon-titu ných monarchiách Európy, rovnako ako ich výhody a nevýhody v prítomnosti...⁸⁷ a ostatných -tátnych zriadení. A tak e-te v tom istom mesiaci (do 14. marca) zhromafdil skupinu deviatich asistentov a vydali sa spolu do Európy, kde Itó poslal jedného z asistentov, Saiondfiho Kinmo iho, do Parífla⁸⁸ -tudova ústavu Tretej republiky. On sa, aj so svojou skupinou, vydal do Pruska a následne do Rakúska, kde pobudli približne mesiac (27. máj ó 29. júl).⁸⁹

V Berlíne sa sa zú astnili na predná-kach Rudolfa von Gneista, ktorý na nich naliehal, aby prebrali pruský systém, ale ochránili zvrchovanú moc cisára a ponechali niektoré zdroje cisárskej rodiny nekontrolované parlamentom.⁹⁰ Jeho fiak Albert Mosse⁹¹ im zase objasnil systém Bayernu. Na tejto náv-teve im ako tlmo ník poslúffil Aoki Tmzó. Vo Viedni im Lorenz von Stein predná-al v angli tine a Itó Mijodfi⁹², budúci asistent pri spisovaní kone nej formy ústavy, slúffil výprave ako zapisovate , pri om im svoje zápisky potom prekladal do japon iny. Stein im prízvukoval, aby vláda nebola zodpovedná parlamentu, ale aby zvrchovanú moc drfali v rukách ministri pracujúci v mene cisára. A taktiefl, fle parlament musí ma moc zákonodarnej iniciatívy, ale cisár právo veto⁹³. Po ukon ení predná-ok sa v-etci zhromafdili v Paríffli a odi-li do Anglicka, kde sa zú astnili výuke Herberta Spencera⁹⁴, ktorý bol v tom období uchvátený Alpheom Toddom.

⁸⁷ SUZUKI, Yasuzo. SIEMENS, Yohannes: *Hermann Roesler und die Japanische Verfassung*, 1941, s. 84.

⁸⁸ COLEGROVE, Kenneth: *The japanese constitution*, 1937, s. 1042.

⁸⁹ BECKMANN, George M.: *The making of the Meiji Constitution; the oligarchs and the constitutional development of Japan, 1868-1891, 1957, s. 70.*

⁹⁰ Tamtiefl. s. 71.

⁹¹ DUUS, Peter: *The Cambridge history of Japan. Volume 6, The twentieth century*, 1988, s. 660.

⁹² BECKMANN, George M.: *The making of the Meiji Constitution; the oligarchs and the constitutional development of Japan, 1868-1891, 1957, s. 71,*

⁹³ COLEGROVE, Kenneth: *The japanese constitution*, 1937, s. 1042

⁹⁴ Tamtiefl. S. 1042.

2.3.2.2. Spisovanie ústavy

V roku 1883 sa Iwakurova misia vrátila do Japonska a od 1884 za alo spisovanie konkrétneho textu, ktorému sa intenzívnejšie začala venovať až v roku 1885⁹⁵. Základná myšlienka, ktorú Itó pri jej spisovaní ústavy znela: *šJediné, o čom by v našej domovine základom je cisársky dvor. V prvej línii som sa pri spisovaní ústavy sústredil na... práva panovníka a na to, aby neboli žiadnou cestou ohrozené.*⁹⁶ Dôležitá bola aj, aby bola ústava založená na príklade prúskej ústavy, príp. manifestácií menších pruských štátov, ale, aby v nej bol obsiahnutý aj japonský duch.⁹⁷

Itó si pre lepšiu organizáciu práce, zvolil 3 pomocníkov, ktorým presne rozdelil ich úlohy⁹⁸ a spolupracoval aj s nemeckým profesorom v Japonsku, Roeslerom, s ktorým spísal pracovnú zmluvu na roky 1884-1890.⁹⁹ Itó o ňom sám napísal, že *š..bol skvelým učencom s obsiahlymi vedomosťami...o nemeckých, francúzskych a anglických pomeroch...hospodárstve a práve. S ním boli prediskutované otázky ústavy.*¹⁰⁰ Prvým z troch Itóových pomocníkov bol Inoue Kowai, ktorý dostal 30. apríla 1884 od Roeslera list rád a pokynov, vlastne istý nákoncept napísaný nemecky, z ktorého vstal inšpiráciu. Inoue Kowai bol zodpovedný¹⁰¹ za samotný text ústavy a zákony o cisárskom dvore, t.j. mal vysoký podiel zásluhy na konečnej ústave obdobia Meiji. Aj Itó priznáva: *š...bez neho by som nebol schopný dokončiť koncept ústavy.*¹⁰² Medzi pomocníkmi pri spisovaní ústavy predstavoval Itó Mijodai (1857-1934, 伊東巳代治), ktorý spracovával zákony jednotlivých snemovní a Kaneko Kentaró (1853-1942, 金子堅太郎), zaoberajúci sa zákonmi o voľbách členov do dolnej snemovne reprezentantov a plánovaní organizáciu hornej snemovne.¹⁰³ Samotný Itó len zamedzoval vplyvu

⁹⁵ DUUS, Peter: *The Cambridge history of Japan*. Volume 6, The twentieth century, 1988, s. 660.

⁹⁶ SUZUKI, Yasuzo. SIEMENS, Johannes: *Hermann Roesler und die Japanische Verfassung*, 1941, s. 86.

⁹⁷ BECKMANN, George M.: *The making of the Meiji Constitution; the oligarchs and the constitutional development of Japan*, 1868-1891, 1957, s. 77.

⁹⁸ AKITA, G., YOSHIHIRO, H.: *The british Model. Inoue Kowashi and the ideal monarchical system*, 1994, s. 416.

⁹⁹ SUZUKI, Yasuzo. SIEMENS, Johannes: *Hermann Roesler und die Japanische Verfassung*, 1941, s. 60.

¹⁰⁰ Tamtiefel s. 62.

¹⁰¹ BECKMANN, George M.: *The making of the Meiji Constitution; the oligarchs and the constitutional development of Japan*, 1868-1891, 1957, s. 78.

¹⁰² SUZUKI, Yasuzo. SIEMENS, Johannes: *Hermann Roesler und die Japanische Verfassung*, 1941, s. 70.

¹⁰³ BECKMANN, George M.: *The making of the Meiji Constitution; the oligarchs and the constitutional development of Japan*, 1868-1891, 1957, s. 78.

anglického parlamentarizmu¹⁰⁴ a korigoval samotný text.

V máji Inoue dokon uje 2 koncepty, z ktorých bol ten prvý zalofnený na rozhovoroch Mossa a Roeslera, a druhý obsahoval komentáre a zdroje jednotlivých článkov z ústav: Pruska (1850), Rakúska (1867), Talianska (1848), Tmánielska (1845), Belgicka a Portugalska.¹⁰⁵ Na základe toho vznikla v priebehu septembra 1887 tretia verzia konceptu Itóa Hirobumiho.

Text konceptu ústavy bol takmer kompletne dokon ený 28. apríla 1888, pri om bola, po as dokon ovania textu, zriadená tajná rada *súmicuin* (枢密院),¹⁰⁶ ako najvyšší poradný orgán cisára, ktorý mal posúdi tento text. Na jej ele stál Itó Hirobumi. Od 25. mája 1888 do 31. januára 1889 sa konali celkovo tri zasadania tejto rady.¹⁰⁷ Zú astnil sa ich cisár Meidfi a 27 muflv, z toho 17 radných a 10 ministrov.¹⁰⁸ Rada *súmicuin* s ve kou pravdepodobnos ou pozmenila pôvodný koncept, lebo existujú dôkazy,¹⁰⁹ fle Itóov koncept nedával parlamentu moc zákonodarnej iniciatívy na úkor cisára.

2.3.3. Ústava ve kého japonského cisárstva

Ústava ve kého japonského cisárstva (*Dai nippon teikoku kenpó*, 大日本帝国憲法) bola slávnostne vyhlášená 11. februára 1889¹¹⁰ a formálne predaná z rúk cisára do rúk predsedu vlády. Tento dátum bol vybraný z dôvodu výro ia vzniku Japonska, ktorému bol ufl predtým priradený dátum 11.2.660 p.n.l. Predaná bola ako dar cisára, ktorý si ponechal výsadné právo iniciova jej zmeny, o ale nikdy nevyuffil.¹¹¹

My-lienkovo erpala ústava Meidfi síce najviac z pruskej ústavy, ale jej rozlofenie článkov vôbec neodpovedalo. V pruskej ústave bolo totiž prvým

¹⁰⁴ COLEGROVE, Kenneth: *The japanese constitution*, 1937, s. 1043.

¹⁰⁵ BECKMANN, George M.: *The making of the Meiji Constitution; the oligarchs and the constitutional development of Japan*, 1868-1891, 1957, s. 78.

¹⁰⁶ REISCHAUER INSTITUTE OF JAPANESE STUDIES. CONSTITUTIONAL REVISION RESEARCH PROJECT CHRONOLOGY 1868 ó 1878. (online) Dostupné na WWW <<http://www.fas.harvard.edu/~rijs/crrp/chronology/y1868-1878.html>> [citované d a 14.1.2012]

¹⁰⁷ SUZUKI, Yasuzo. SIEMENS, Yohannes: *Hermann Roesler und die Japanische Verfassung*, 1941, s. 86.

¹⁰⁸ COLEGROVE, Kenneth: *The japanese constitution*, 1937, s. 1044.

¹⁰⁹ Tamtiefl. s. 1045.

¹¹⁰ VASILJEVOVÁ, Z.: *D jiny Japonska*, 1986, s. 354.

¹¹¹ REISCHAUER, E. O., CRAIG, A. M.: *D jiny Japonska*, 2006, s. 170.

pojednávanych bodom teritórium¹¹² a v japonskej ústave bol prvým a najdôležitejším bodom vo všetkých koncepcích cisára. Týmto rozložením teda nekopírovali pruskú ústavu, ale ústavy nemeckých kniežatstiev, napríklad Hessenu (1820) alebo Württembergu (1819).

Ústava kopíruje v prvých bodoch ufl existujúce myšlienky pôvodného prvého konceptu Kida Takajoiho, s ktorými súhlasil aj výbor *genróinu* pri druhom koncepte ústavy, a to je fakt, že cisár je *šposvätný a nedotknuteľný*.ō (lánok III). Jeho posvätnosť, pod a Itóových slov, odkazuje božský pôvod cisára v diele *Kodfiki*: *š...v ase, ke sa nebo a zem oddelili, vznikol posvätný trón...ō*,¹¹³ čím cisára určuje za potomka bohov, ktorý rešpektuje zákony, ale nezodpovedá sa im.

Cisár má taktiefl *švládu ō* nad krajinou *ša panova ō* nad ľuďmi, nie slúfiť poľiadavkám jednotlivcov, i rodín,¹¹⁴ a to *šnepreru-enou líniou cisárov po nekonečné vekyō*¹¹⁵ (lánok I), o z neho robí nositeľa a všetkej moci v štáte.¹¹⁶ Je aj vrchným veliteľom armády i námorníctva (lánok XI), o čom znamená, že taktiefl vyhlasuje vojnu, uzatvára mier (lánok XIII). K rozšíreniu jeho právomocí sa dá pokladať možnosť rozhodovať o organizácii a mierovom stave armády a námorníctva (lánok XII). Táto právomoc je spomenutá aj v Ókubovom návrhu, ale vzťahuje sa len na stav pohotovosti.

Za právoplatného dediča sa považuje mužský cisársky potomok, ale narušenie od predchádzajúcich konceptov, ktoré sa vyjadrovali k presným pravidlám postupu pri jednotlivých situáciách, ako napr. v prípade Kidovho alebo podrobného opisu konceptu *genróinu*, ústava Meidži, ufl viac informácií o pravidlách nástupníctva neudáva. Bolo by to teda totálne s návrhom Ókubu, keby nebolo v tomto bode dodatočne uvedené, že *štrón je predávaný...v súlade s predpismi cisárskeho dvora*.ō¹¹⁷ (lánok II), čím ústava odkazuje na rodinné právo cisárskeho dvora. Dôvodom k takémuto oddeleniu je snaha, aby ústava nezasahovala do paralelných zákonov cisárskeho dvora,¹¹⁸ a to hlavne v oblasti dedičnosti.

S otázkou dedičnosti úzko súvisí aj post regenta, pri ktorom taktiefl nie je uvedené za akých okolností sa úrad predáva, ani kto vyberá regenta. Dôležitá zmena

¹¹² OKUDAIRA, Yasuhiro: *Forty Years of the Constitution and Its Various Influences: Japanese, American, and European*, 1990, s. 19.

¹¹³ HIROBUMI, Ito: *Commentaries on constitutional provisions relating to the emperors*, 1997, s. 340.

¹¹⁴ Tamtiefl s. 4.

¹¹⁵ *Constitution of the Empire of Japan 1889*, 1957, s. 151.

¹¹⁶ VASILJEVOVÁ, Z.: *Dějiny Japonska*, 1986, s. 354.

¹¹⁷ *Constitution of the Empire of Japan 1889*, 1957, s. 151.

¹¹⁸ HIROBUMI, Ito: *Commentaries on the constitution of the Empire of Japan*, 1987, s. 6.

nastáva ale v jeho právomociach, pretože narozdiel od prvého konceptu ústavy, kde regent nemá kompetencie cisára, má v konej podobe ústavy, moc, aká normálne prináleží cisárovi, t.j. vykonáva úkony šv *jeho meneō*¹¹⁹ (článok XVII). Rovnako nie je ani zodpovedný za svoje iny. Jediné obmedzenie moci regenta sa objavuje v článku LXXV, kde je uvedené, že ústava ani zákony cisárskeho dvora nesmú by po as obdobia vlády regenta pozmenené v žiadnom smere.

Suverenita sa stotožňuje v cisárovi, ktorý je hlavou cisárstva. Tento post zdedil po svojich predkoch.¹²⁰ Svoju moc smie ale používať len v súlade s platnou aktuálnou podobou ústavy (článok IV), t.j. je mocensky obmedzený ústavou a nie len tou. Aj napriek tomu, že schvaľuje zákony, alebo nariaďuje, aby boli vyhlásené, žiadny z nich nesmie meniť existujúce zákony (článok IX). Má ale právomoc zákon nevyhlásiť,¹²¹ čo nie je priamo spomínané v texte ústavy, ale tým, že cisár musí schváliť každý zákon je nepriamo vyjadrené aj to, že zákon, ktorý neschváli je neplatný, hoci ho schválil parlament.

Rovnako je to pri vykonávaní právomoci vyhlasovať obliehanie, ktorého bližšie podmienky a úlohy sú rozhodnuté zákonom a nie cisárom (článok XIV). Týka sa to nie len zahraničných konfliktov, ale aj domácich rebélií. Táto obmedzenie sa týka jeho zákonodarnej moci, ktorú môže uplatňovať, len so súhlasom parlamentu (článok XXXVII). Tým boli rozšírené právomoci parlamentu z prvého konceptu (kde mal *genrōin* poradenskú funkciu) rovnakým spôsobom ako v druhom koncepte, kde sa zákonodarná moc takisto delila medzi parlament a cisára.

Poradnú funkciu cisára preberá tajomník, ktorý je následne za svoje rady aj zodpovedný (článok XXXV), na čom sa dá sledovať prebratie Iwakurových myšlienok zodpovednosti poradných orgánov. Najvyšším poradným orgánom je pretrvávajúca tajná rada, ktorej členovia podľa článku XXXV ústavy rokujú o dôležitých veciach tajne, a potom ich prejednávajú so samotným cisárom. Rada mala 27 členov, ktorí boli menovaní priamo cisárom z najvyšších tajných úradníkov.¹²² Účelom bol podľa ústavy poddaný cisárovi a jeho hlavnou povinnosťou bola úcta a oddanosť k nemu.¹²³

Parlament teda, ako zloženka dvoch komôr, získal vyšie právomoci, ako mal v

¹¹⁹ Tamtiefl. s. 152.

¹²⁰ HIROBUMI, Ito, *Commentaries on constitutional provisions relating to the emperors*, 1997, s. 340.

¹²¹ HIROBUMI, Itō. *Commentaries on the constitution of the Empire of Japan*, 1987, s. 11.

¹²² VASILJEVOVÁ, Z. *Dějiny Japonska*, 1986, s. 355.

¹²³ Tamtiefl. s. 355

doterajších konceptoch, a to nie len ufi spomínaným podielom na zákonodarnej moci, ale aj viditeľným obmedzením cisárovej moci konavo i parlamente. Podľa článku VII ústavy Meidži totiž mohol celý parlament len zvolávať, rozpúšťanie sa týkalo len dolnej komory, volenej údom, čo ale v praxi znamená, že hocikaké zasadanie parlamentu, bez zvolania cisárom nemá žiadnu platnosť.¹²⁴ Taktiež otváranie a uzatváranie jednotlivých zasadaní prinálefi len cisárovi. Táto kompetencia mu dávala všeobecnú kontrolu na schôdzami z organizačného hľadiska. Komentár Itóa Hirobumiho¹²⁵ k tomuto bodu rozširoval možnosti cisárovej úasti na zasadaniach, a to tak, že ak sa cisár neplánoval zúastiť osobne, bolo nutné, aby poslal cisárskeho poverenca, ktorý by prefiťal jeho preslov. Oproti tomu v predchádzajúcom koncepte Kida, čo sa hornej snemovne parlamentu týka, mal cisár právomoc odvolávať celý parlament. T.j. v konej ústave nebolo pre cisára mnoho možností zasahovať do hornej snemovne, ktorá sa skladala z členov cisárskeho rodu a –achtu. Ostávala mu právomoc členov do hornej snemovne iba nominovať (článok XXXIV).

Súhlas parlamentu je teda v konej dom dôsledku pri zákonoch, i rôznych cisárskych vyhláškach, vfiďy potrebný. Iba ak sa jedná o naliehavý prípad, kedy je treba udržať verejnú bezpečnosť alebo zabrániť pohromám, a parlament vtedy nezasadá, môže cisár vydať cisárske vyhlásky namiesto zákonov, ktoré ale musia byť predložené parlamentu na ich zálo zasadaní (článok VIII), a keď ich neodsúhlasí, vláda ich má vyhlásiť za neplatné. A to napríklad v tom prípade, že vyhlásenie je v rozpore s ústavou. Okrem toho boli jednotliví ministri vlády zodpovední cisárovi¹²⁶ a rozpočet cisárskeho dvora bol postavený mimo ich kontrolu.

Bez súhlasu parlamentu môže cisár len uzatvárať dohody (článok XIII) na medzinárodnej úrovni, čo je zmena oproti druhému konceptu, kde mu tento krok musel odsúhlasiť parlament. alej má cisár právo rozhodovať o organizáciách štátnej správy, o plate civilných a vojenských funkcionárov, ktorých zároveň aj odvoláva a vymenováva (článok X). Kidov koncept mal oproti tomuto zahrnuté aj výnimky odvolávania funkcionárov spísané v jeho koncepte ústavy alebo iných zákonoch, ktoré sa ufi v konej podobe nepreniesli do ústavy Meidži.

Ale rovnako ako u Kidovho prvého konceptu, ude uje cisár rôzne –achtické tituly, hodnosti, rády a iné znaky cti (článok XV) a nikto iný nie je oprávnený

¹²⁴ HIROBUMI, Itó: *Commentaries on the constitution of the Empire of Japan*, 1987, s. 12.

¹²⁵ Tamtiež s. 13.

¹²⁶ REISCHAUER, E. O., CRAIG, A. M. : *D jiny Japonska*, 2006, s. 170.

vykonáva túto innos . Môžeme sledovať aj vývin jeho moci v oblasti trestného práva, ktoré sa prvý raz objavilo v Ókubovom návrhu, kde mal právo meniť tresty. Koncept *genróinu* k tomuto pridal aj právo udeľovať úplnú amnestiu a konečná ústava prevzala tieto dve právomoci a rozdelila ich o moc rehabilitovať (článok XVI). Samotná súdna moc ale pravdaže prináleží súdom, ktoré rozhodujú v súlade so zákonom a mene cisára (článok LVII). Len v prípade, keď zákon nedokáže zachytiť *šv-estrannos ľudského života*¹²⁷ má cisár možnosť zasiahnuť do súdneho rozhodnutia. Itó Hirobumi vo svojich komentároch ústavy Meidži definuje jednotlivé pojmy nasledovne:¹²⁸ Amnestiu udeľuje cisár v špeciálnych prípadoch, ako odpustenie istého druhu priestupkov a milosť je určená pre konkrétneho páchatela, aby ho oslobodila od trestu, ktorý si sám vyslúžil. Zmena trestu je definovaná ako jeho zníženie po rozhodnutí súdu a rehabilitácia je obnovenie verejného práva, ktoré stratilo platnosť .

2.3.4. *Tennósei*

Na základe znenia ústavy je evidentné, že cisár nadobudol oproti šogunom, kedy stál pod Tokugawským šogunátom, právomoci, ktoré predtým nemal. Nielenže bolo posilnené jeho postavenie a postavenie výkonných orgánov, ktoré mu bezprostredne podliehali, ale autorita panovníka taktiež povýšením mýtu o jeho božskom pôvode na doktrínu.¹²⁹ A tento politický, štátny a ekonomický systém, ktorý bol nastolený prijatím ústavy Meidži a trval až do konca druhej svetovej vojny, sa japonským termínom nazýva *Tennósei* (天皇制), doslova cisárske zriadenie, prekladaný aj ako šmonarchický systém. V najvšeobecnejšom zmysle sa dá z ideologického hľadiska považovať za prameň japonského nacionalizmu.¹³⁰

¹²⁷ HIROBUMI, Itó: *Commentaries on the constitution of the Empire of Japan*, 1987, s. 31.

¹²⁸ Tamtiež s. 31-32.

¹²⁹ VASILJEVOVÁ, Z.: *D jiny Japonska*, 1986, s. 355.

¹³⁰ JANSEN, Marius B.: *The Culture of the Meiji Period*, 1988, s. 245-246.

3. Postavenie cisára v ústavnom systéme po druhej svetovej vojne

3.1. Historický popis obdobia

3.1.1. Kapitulácia

Po americkom útoku na Hirošimu a Nagasaki zhodením atómových bômb, a potom, ako Rusko zrušilo dohodu o neutralite, a zaútočilo na Mandžusko na začiatku októbra 1945¹³¹, rozhodol cisár Ťódwa (Ťódwa tennó, 昭和天皇, vládol 1926-1989)¹³² na špeciálnej cisárskej konferencii (*seidan*, 政談) o kapitulácii¹³³ na základe podmienok určených v Postupimskej deklarácii z 26. júla. Tá v sebe nezahŕňovala žiadnu požiadavku na obmedzenie, ktorá by uškodila cisárovi a jeho suverenite ako takej. Aj napriek tomu sa pred prijatím tohto mierového dokumentu cisárska rada rozhodla požiadať o potvrdenie tohto faktu.¹³⁴ Vyhlásenie Spojeneckých síl, ktoré znelo: *Šod okamfiku kapitulácie bude autorita cisára a japonskej vlády podriadená vrchnému veliteľovi spojeneckých síl...ô*¹³⁵ bolo ale preložené tak, že fráza *šbude podriadená* sa nesprávne nahradila frázou *šbude vymedzená*.

Ráno 14. októbra 1945 bola zvolaná druhá cisárska konferencia, kde sa hlasovalo o kapitulácii. Hlasovanie skončilo nerozhodne, ale cisár podporil kapituláciu¹³⁶, a preto bol ešte v ten istý deň vydaný cisársky dekrét o ukončení vojny a poslaný telegramom do Ťódajarska.¹³⁷ Nasledujúceho dňa bola v rozhlase odvysielaná nahrávka, kde cisár ohlasuje japonskému ľudu koniec vojny a konečnú kapituláciu. Jej oficiálne potvrdenie sa uskutočnilo 2. septembra 1945 na palube americkej lodi

¹³¹ MASON, R.H.P., CAIGER, J.G.: *D jiny Japonska*, 2007, s. 353-354.

¹³² Známy aj pod osobným menom Hirohito

¹³³ REISCHAUER, E. O., CRAIG, A. M.: *D jiny Japonska*, 2006, s. 268.

¹³⁴ KAWAI, Mizuo: *Sovereignty and Democracy in the Japanese Constitution*, 1955, s. 666.

¹³⁵ BIX, Herbert P.: *Hirohito a vznik moderného Japonska*, 2002, s. 398.

¹³⁶ REISCHAUER, E. O., CRAIG, A. M.: *D jiny Japonska*, 2006, s. 268.

¹³⁷ BIX, Herbert P.: *Hirohito a vznik moderného Japonska*, 2002, s. 417.

Missouri kotviacej v Tokijskom zálive podpísaním dokumentu v mene cisára. A to lenmi vlády princa Higa-ikuniho na le s ministrom zahrani ných vecí Mamoruom Tjgemicuom.¹³⁸

3.1.2. Postavenie cisára po as americkej okupácie

Ako následok bezvýhradného prijatia bezpodmiene nej kapitulácie a nevyjasneného budúceho postavenia cisára mal po as americkej okupácie absolútnu moc v rukách Douglas MacArthur (1880-1964) ako Vrchný velite spojeneckých síl.¹³⁹ Vrchné velenie okupa ného -tábu, pod jeho vedením, sídlilo v Tokiu. Ufí 6. septembra 1945 sa uskuto nilo memorandum,¹⁴⁰ v prílohe ktorého bola definovaná jeho moc ako nadradená cisárovi a japonskému parlamentu. Kontrola nad Japonskom je teda vykonávaná MacArthurom cez japonský parlament, to ale neovplyv ovalo jeho právo kona priamo, ak by bolo potreba.

Zhruba mesiac na to (1. novembra 1945) bol Douglasovi MacArthuovi poslaný oficiálny dokument o základných smerniciach jeho právomocí.¹⁴¹ Tie mu zaru ovali moflnos uplat ova svoju moc nie len cez parlament, ale aj cez samotného cisára. Velite okupa ného -tábu mal ale zakázané odstráni post cisára, alebo hocijakým spôsobom tomuto inu napomáha , hoci mohol zru-i v-etky zákony a nariadenia cisára, ktoré by stáli proti podmienkam kapitulácie. o je alej roz-írené v memorande brigádneho generála Courtney Whitneya (1897-1969) z 1. februára 1946.¹⁴² T.j. Ak by velite okupa ného -tábu zvaľoval odstránenie cisárskeho postu, šje nutné, aby to najprv konzultoval so spojeným vrchným velite stvom¹⁴³ Spojených -tátov Amerických,

¹³⁸ DUUS, Peter: *The Cambridge history of Japan*, 1988, s. 376.

¹³⁹ REISCHAUER, E. O., CRAIG, A. M.: *D jiny Japonska*. 2006, s. 270.

¹⁴⁰ *Memorandum for the President, Subject: Authority of the Supreme Commander for the Allied Powers.* (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryō/01/023shoshi.html>> [cit. 2012-2-15]

¹⁴¹ *Basic Initial Post-Surrender Directive to Supreme Commander for the Allied Powers for the Occupation and Control of Japan.* (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryō/01/036/036tx.html>> [cit. 2012-2-16]

¹⁴² WARD, Robert E.: *The Origins of the Present Japanese Constitution*, 1956, s. 992.

¹⁴³ *Courtney Whitney's Memorandum Regarding Constitutional Reform, February 1, 1946.* (online)

lebo sám na takéto rozhodnutie nemal právomoc.

3.1.3. Cisár a problematika vojnového zlo inca

Ufl pred kapituláciou upozor oval kanadský diplomat a historik Egerton Herbert Norman (1909-1957)¹⁴⁴ na problém vojnového zlo inu cisára. Neodporú al ale súdi cisára, hoci nesúhlasil so v–eobecným tvrdením, fe by cisár bol úplne bez viny. Tvrdí, fe aj ke neexistujú skalopevné dôkazy o jeho vine, nie je mofné, aby cisár *šnebol aktívne zapojený prinajmen–om do vojny v íne.*¹⁴⁵ Na druhej strane 29. decembra 1943 predniesol Joseph Grew (1880-1965) v Chicagu preslov, v ktorom okrem iného komentuje situáciu v Japonsku. Tvrdí, fe Japonsko priviedli do stavu vojny *švojenský zlo inci, ktorí vládnu,*¹⁴⁶ a fe cisár a jeho –tátnici, ako predstavitelia liberalizmu, im chceli zabráni v jej rozpútaní. Teda cisár bol pod a jeho názoru donútený podpísa vyhlásenie vojny, a je teda nevinný. Omnoho radikálnej–ie názory na túto situáciu presadzoval napríklad ministerský predseda Nového Zélandu, ktorý otvorene trval na tom, aby bol *šcisár súdený za spáchanie vojenských zlo inov.*¹⁴⁷

Reakciou na protichodné názory bolo po kapitulácií Douglasovi MacArthurovi 29. novembra 1945 oficiálne nariadené pozbiera informácie o tom, i sa cisár dopustil nejakých vojenských zlo inov, aby mohlo by rozhodnuté, i bude obvinený ako vojnový zlo inec alebo nie. Ako odpove MacArthur poslal 25. januára nasledujúceho roku telegram, v ktorom sa vyjadril, fe *šneboli odhalené...fiadne...dôkazy o takýchto inoch.*¹⁴⁸ alej je vraj pod a jeho vy–trení jasné, fe vinu nesú –tátnici a nie samotný cisár. Aj napriek tomu ale kone né rozhodnutie nebolo na om, on len doporu oval

Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/03/069/069tx.html>> [cit. 2012-2-18]

¹⁴⁴ PRICE, John: *E.H. Norman, Canada and Japan's Postwar Constitution*, 2001, s. 387.

¹⁴⁵ Tamtiefl. s. 388.

¹⁴⁶ *Address at the Annual Banquet celebrating the 90th Anniversary of the Illinois Education association, Chicago, at 8:00 pm, December 29, 1943.* (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/01/003/003tx.html>> [cit. 2012-2-17]

¹⁴⁷ BIX, Herbert P.: *Hirohito a vznik moderného Japonska*, 2002, s. 418.

¹⁴⁸ *Telegram, MacArthur to Eisenhower, Commander in Chief, U.S. Army Forces, Pacific, concerning exemption of the Emperor from War Criminals, January 25, 1946.* (online) Dostupné na WWW <http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/03/064/064_001r.html> [cit. 2012-2-17]

nesúdi cisára, pretože, ak by odstránili jeho post, japonský ľud by to považoval za *šzradu ich histórie...a...stratu svojho symbolu, ktorý ich zjednocuje*,¹⁴⁹ o by spôsobilo problémy americkej okupácií. Preto sa fiadne súdne konanie oh adne cisára nekonalo.

3.1.4. Bofské postavenie cisára

Postavenie cisára ako potomka bohov, ktoré ufl bolo na váfkach kvôli bezpodmiene nej kapitulácií, sa verejne za alo mierne spochyb ova , a to hlavne kvôli innostiam okupa ného -tábu. Známym príkladom je fotografia amerického novinára, zachycujúca stretnutie MacArthura a cisára TMōwa na americkom ve vyslanectve d a 27. septembra¹⁵⁰, ktorá bola nieko ko dní na to uverejnená v novinách. Cisár na nej bol o iam verejnosti prezentovaný nie ako flijúci boh, ale ako *šsmrte ný lovek stojaci ved a omnoho star-ieho smrte níka, ktorému bol podriadený*.¹⁵¹

Potvrdením pochybností verejnosti bol oficiálny prejav cisára: *Tennō no ningen sengen* (*Prehlásenie, kde sa cisár hlási k love enstvu*, 天皇の人間宣言), uskuto nený 1. januára 1946 na fiados velite a okupa ného -tábu, generála MacArthura. Cisár sa v om zriekol bofského pôvodu a svätého postavenia, ktorému sa japonsky hovorilo -inkaku 神格. Doslova prehlásil, *že šnie je flijúcim bohom (arahitogami, 荒人神) a koncept cisárskeho bofstva nie je pravdivý*.¹⁵² A to hlavne z toho dôvodu, *že post cisára ako bofstva bol po as vojny zneuffitý ako šnástroj na zabezpe enie absolútnej lojality a poslu-nosti uduō*,¹⁵³ ktorý konal v mene cisára, oho si bol vedomý aj samotný cisár, preto súhlasil s uskuto nením prehlásenia.

¹⁴⁹ *Telegram, MacArthur to Eisenhower, Commander in Chief, U.S. Army Forces, Pacific, concerning exemption of the Emperor from War Criminals, January 25, 1946.* (online) Dostupné na WWW <http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/03/064/064_001r.html> [cit. 2012-2-17]

¹⁵⁰ BIX, Herbert P.: *Hirohito a vznik moderného Japonska*, 2002, s. 312-313.

¹⁵¹ Tamtiefl. s. 423.

¹⁵² *Emperor, Imperial Rescript Denying His Divinity (Professing His Humanity.* (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/03/056shoshi.html>> [cit. 2012-2-17]

¹⁵³ WOODARD, William P.: *The Allied Occupation of Japan 1945-1952 and Japanese religions*, 1972, s. 250.

3.1.5. Oddelenie šintoizmu od tátu

V preslove Josepha Grewa z roku 1943, bol šintoizmus rozdelený na dve vetvy. Náboženstvo a kult. A to kult, odvodzujúci pôvod cisára a k alekým božským predkom, ktorí boli zároveň uctievaní udom, čím sa ušiel nie len šposlu-ným ale aj poddaným.¹⁵⁴ Tak sa šintoizmus stal prostriedkom vojenských funkcionárov k tomu, aby šiel slepo nasledoval ich doktríny vydané v mene cisára.¹⁵⁵ Po kapitulácii teda vydal veliteľ okupačného tátu nariadenie týkajúce sa šintoizmu a nariadil oddelenie parlamentu od náboženských záležitostí počas okupácie Japonska. Neskôr bol tento problém prejednávaný aj v povojnovej ústave, kde sa síce na prvom mieste presadzuje sloboda náboženstva (článok 20), ale v rámci toho obsahuje aj dodatok: *Štát a jeho orgány by sa mali zdržať akejkoľvek náboženskej aktivity.*¹⁵⁶ Aj napriek tomuto článku sa ale po smrti cisára Meiji uskutočnila desaťhodinová slávnosť obetí, vychádzajúca s cisárskeho výnosu vydaného roku 1909, teda z obdobia Meiji a náboženský obrad *daidaijōsai* (大嘗祭), ktorý obnovil rituály tátuneho šintoizmu, opierajúce sa o politickú kultúru absolutizmu z éry Meiji.¹⁵⁷ Hoci to pravdaže neučinilo z nástupcu na trón, Akihita,¹⁵⁸ boha, lebo oficiálne sa len modlil za japonský národ, aj tak by sa dalo pochybovať o tom, do akej miery je tátuň šintoizmus ešte prítomný alebo nie.

3.2. Ústava Japonska

3.2.1. Rané formulácie povojnovej politiky Japonska spojenej s postavením cisára

¹⁵⁴ *Address at the Annual Banquet celebrating the 90th Anniversary of the Illinois Education association, Chicago, at 8:00 pm, December 29, 1943.* (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/01/003/003tx.html>> [cit. 2012-2-15]

¹⁵⁵ *Address at the Annual Banquet celebrating the 90th Anniversary of the Illinois Education association, Chicago, at 8:00 pm, December 29, 1943.* (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/01/003/003tx.html>> [cit. 2012-2-15]

¹⁵⁶ Japonská ústava. článok 20.

¹⁵⁷ BIX, Herbert P.: *Hirohito a vznik moderného Japonska*, 2002, s. 524.

¹⁵⁸ Známý aj pod svojím neskorším cisárskym menom: cisár Heisei (*Heisei tennō*, 平成天皇, 1989 - prítomnosť)

8. októbra 1945 bol Podvýborom pre aleký výbor¹⁵⁹ pripravený materiál, ktorý bol neskôr poufíť na spísanie reformy vlády v Japonsku (7. januára 1946), o sa neskôr stalo zásadou politiky amerického parlamentu týkajúcej sa japonskej ústavy. Tieto materiály hovoria, že by Japoncom mala byť daná možnosť upraviť parlamentný systém, ale ak to neurobia, veliteľ okupacej vlády bude mať právo im nariadiť zmeny ústavy. Tie sú potrebné, ak sa Japonci rozhodnú ponechať si úrad cisára, pretože ten by mohol potom konať len na základe rád vlády. A to preto š...aby cisár nekonal pod a rád osobných poradcov v okolí trónu alebo dočasných členov hornej snemovne...¹⁶⁰ ale pod a rád celej vlády, ktorej väčšina, t.j. dolná snemovňa, je zastúpená ľuďmi.

3.2.2. Myšlienka úpravy ústavy Meidži

3.2.2.1. Japonské návrhy reformy ústavy

Za oficiálny dátum úprav ústavy sa považuje 4. október 1945, kedy sa Douglas MacArthur a iní predstavitelia okupácie stretli s ministrom Konoem Fumimaro (1891-1945, 近衛文麿). Na tomto stretnutí MacArthur potvrdil budúce plány vetou: *Štáta musí byť zrevidovaná.*¹⁶¹ 11. októbra sa stretol aj s novým premiérom Sideharom Kidžiróm (1872-1951, 幣原喜重郎) a navrhol, aby Japonci zrevidovali svoju ústavu sami, následne podporil jej zľiberalizovanie.¹⁶² Ako reakciu na toto stretnutie Sidehara založil 25. októbra Vládny výbor pre výskum ústavných problémov na čele so štátnym tajomníkom Macumotom Džódfim (1877-1954, 松本 丞 治). Paralelne k tomu pracoval na koncepte novej ústavy aj Konoé, ktorý stál na čele

¹⁵⁹ *Politico-Military Problems in the Far East: Reform of the Japanese Governmental System (PR-32)*. (online) Dostupné na WWW <http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/01/028/028_001r.html> [cit. 2012-2-16]

¹⁶⁰ *Politico-Military Problems in the Far East: Reform of the Japanese Governmental System (PR-32)*. (online) Dostupné na WWW <http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/01/028/028_001r.html> [cit. 2012-2-16]

¹⁶¹ *Minister of State Konoye and General MacArthur, October 4, 1945*. (online) Dostupné na WWW <http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/01/025_1shoshi.html> [cit. 2012-2-17]

¹⁶² *Conference Between Prime Minister Shidehara and General MacArthur, October 11, 1945*. (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/01/033shoshi.html>> [cit. 2012-2-17]

skupiny založenej 11. októbra sústrediacej sa na cisárskom dvore.¹⁶³ Jej hlavným lenom bol profesor Sasaki Sói i (1878-1965, 佐々木惣一). A tak vznikli v prvej polovici októbra 1945 dva prúdy výskumov zaoberajúce sa týmto problémom ó Konoeho a Macumotov výskum

Úpravy Konoeho Fumimara sa ale asom stretli s nesúhlasom, nie len japonským, ale aj zahrani ným, a preto ho okupa ný táb odvolal¹⁶⁴, pod výhovorkou, že Konoeho tlmo ník na stretnutí 4. októbra, ktorý vraj zamenil slová *šústavaō* a *š-átny aparátō*. Aj samotný MacArthur zamietol, že by mu niekedy nariadil na koncepte pracovna .¹⁶⁵

Aj napriek tomu bol prvý koncept prepísanej ústavy Meidffi vypracovaný Konoem a nezávisle predložený cisárovi 22. novembra 1945.¹⁶⁶ Dával v ōm na zväŕfenie obmedzenie cisárskej nadradenosti a slobodu poddaných cisára.¹⁶⁷ Druhý koncept bol prezentovaný cisárovi o dva dni, Sasaki Sói im.¹⁶⁸ Celkovo bol stavaný na základe ústavy Meidffi, takže aj body 1-4, týkajúce sa cisára, ho ponechávali v rovnakom postavení.

8. decembra 1945 sa uskuto nilo rokovanie hornej snemovne, kde Macumoto Dfíódfi predniesol tyri princípy reformy ústavy. Prvý z týchto princíпов sa týkal cisára a znel: *šSuverenita cisára bude zachovanáō*,¹⁶⁹ na ō socialista Mizutani ōzaburó (1897-1960, 水谷長三郎) vzniesol argument, že nie je možné ma šdemokratickú ústavu, ak bude aj na alej existova cisársky systém s cisárom ako osobou so zabezpe enými právmi suverenity.ō¹⁷⁰

Tým vyvstala pri spisovaní dôleŕfitá otázka, ako zaobchádza v novej ústave s

¹⁶³ WARD, Robert E.: *The Origins of the Present Japanese Constitution*, 1956, s. 984.

¹⁶⁴ *Memos and Correspondence by George Atcheson, Jr., a political advisor to SCAP, on Prince Konoye.* (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/01/026shoshi.html>> [cit. 2012-2-17]

¹⁶⁵ WARD, Robert E.: *The Origins of the Present Japanese Constitution*, 1956, s. 984.

¹⁶⁶ Tamtiefl. s. 984.

¹⁶⁷ *Prince Konoye's Draft of Constitution Revision.* (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/02/041shoshi.html>> [cit. 2012-2-17]

¹⁶⁸ *Soichí Sasaki, "Necessity to Reform the Imperial Constitution," November 24, 1945.* (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/02/042shoshi.html>> [cit. 2012-2-17]

¹⁶⁹ *Joji Matsumoto's "Four-Point Principle for Constitutional Reform," December 8, 1945.* (online)

Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/02/047shoshi.html>> [cit. 2012-2-17]

¹⁷⁰ Tamtiefl.

postom cisára. Vzniklo niekoľko teórií. Najradikálnejšia z nich pochádzala od Komunistického strany Japonska, ktorá spísala *Základy novej ústavy*, ratifikované na celoštátnej konferencii 8. Novembra 1945. Ich oficiálna verzia konceptu ústavy bola dokončená dňa 29. júna nasledujúceho roku. Obsahovala zrušenie cisárskeho systému.¹⁷¹ Tento krok bol presadzovaný hlavne v prospech suverenity štátu. Asociácii skúmania ústavy sa ale podarilo spísať a ratifikovať dielo *Osnova konceptu ústavy*,¹⁷² ktorého princípy presadzovali nie len suverenity štátu, ale aj suverenity cisára, existujúcu paralelne. Cisár udržal svoju suverenity prostredníctvom vykonávania národných ceremoniálov, vďaka čomu by cisársky systém pokračoval, hoci v trochu zmenenej podobe.

Na druhej strane stáli dokumenty presadzujúce suverenity cisára, aj keď v rámci demokratických myšlienok obsahovali aj články, ktoré odstraňovali alebo obmedzovali nadradenosť cisára. Medzi tieto patrí aj *Osnova ústavných reforiem* spísaná Liberálnou stranou a ratifikovaná 21. januára 1946 na všeobecnom stretnutí strany. Suverenity cisára nebola ani v jednom z návrhov zachovaná v úplnej podobe. Vo väčšine prípadov bola rozdelená. Ako napríklad v osnove Socialistického strany prijatej 23. februára,¹⁷³ kde bola väčšina suverenity prisúdená dolnej snemovni a zvyšok prepustený cisárovi.

Zo zájmu postupoval japonský a americký výskum možných revízií ústavy zároveň, a to hlavne z toho dôvodu, keď výbor Macumota a iní pracovali tajne. Ale 1. februára 1946¹⁷⁴ vydal denník *Mainichi Shinbun* (毎日新聞), vďaka úniku informácií, článok s jedným z návrhov revízií, ktoré boli kritizované ako *škonzervatívne*¹⁷⁵ aj konkrétne Courtney Whitneyom (1897-1969)¹⁷⁶ v správe MacArthurovi. Toto bol bod obratu, odkedy sa úpravy ústavy stali isto americkou záležitosťou. Hoci okupačný štáb

¹⁷¹ *Various Proposals of Constitutional Revisions by Political Parties*. (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/02/040shoshi.html>> [cit. 2012-2-17]

¹⁷² *Constitution Investigation Association, "Outline of Constitution Draft," December 26, 1945*. (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/02/052shoshi.html>> [cit. 2012-2-17]

¹⁷³ Tamtieľ.

¹⁷⁴ WARD, Robert E.: *The Origins of the Present Japanese Constitution*, 1956, s. 986.

¹⁷⁵ *Whitney's Memorandum Regarding the Mainichi article, "Constitutional Problems Investigation Committee Draft Proposal," February 2, 1946* (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/03/071shoshi.html>> [cit. 2012-2-18]

¹⁷⁶ Americký právnik a vodca vládnej sekcie okupačného štábu.

pár dní na to fiadal japonský parlament,¹⁷⁷ aby urgentne predložil koncept úprav, a preto Macumoto Dfódffi odovzdáva 8. februára dokument s názvom *Podstata revízií ústavy*¹⁷⁸ V kapitole o cisárovi bola jediná zmena uskutočnená v článku III, kde bolo slovo *šnedotknute nýō* nahradené slovom *ōzvrchovaný/nadriadenýō*.¹⁷⁹ Tento koncept nebol schválený z toho dôvodu, že požadované zmeny smerujúce k demokracii neboli nastolené, a preto ho Whitney z rozkazu generála MacArthura neprijal.¹⁸⁰ A okupačný štáb sa sám začal zaoberať spisovaním konceptu zmien ústavy.

3.2.2.2. Návrhy revízií ústavy okupačného štábu

Okupačný štáb s poradcom Kennethom Colegroveom (1886-1975) začal analyzovať ústavu Meidži v snahe dať Japonsku novú ústavu, ktorá by obsahovala dostačujúce demokratické prvky, ufiel pred uverejnením článku v *Mainichi Shinbun*. 6. decembra 1945 spísal Milo Rowell (1903-1977), ktorý mal na starosti revíziu ústavy, *Správu o predbežných návrhoch a doporučeniach japonskej ústavy*,¹⁸¹ kde načerpal iatku vypisuje niekoľko vecí, ktoré musia byť kontrolované, aby demokracia rozkvitla. Medzi inými možnosťou cisára priamo spravovať organizáciu a rozpočet vojenských síl alebo moc prokurátora konať na súdoch v mene cisára i zastávať pritom pozíciu právne náležiacu sudcovi. Avšak upozorňuje na fakt, že podľa ústavy Meidži, má cisár väzby vládných zoskupení,¹⁸² prístup k cisárovi ako zdroju suverenity štátu, ale pri tom nenaslúcha vôli ľudu, ani vo i nim nemá fiadnu zodpovednosť. Preto odporujú, aby boli zrušené a bolo im zakázané v budúcnosti existovať v takomto vzťahu. Pretože priamy prístup k cisárovi môže byť jednoznačne daný len obmedzenému po tu

¹⁷⁷ Tamtiefi.

¹⁷⁸ *Matsumoto Draft Submitted to GH.* (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryō/03/074shoshi.html>> [cit. 2012-2-18]

¹⁷⁹ *Charles Kades' Comments on the "Gist of the Revision of the Constitution (Matsumoto Draft)," February 12, 1946* (online) Dostupné na WWW <http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryō/03/002_15/002_15_002l.html> [cit. 2012-2-18]

¹⁸⁰ WARD, Robert E.: *The Origins of the Present Japanese Constitution*, 1956, s. 992.

¹⁸¹ Rowell "Report of preliminary studies and recommendations of Japanese Constitution," December 6, 1945. (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryō/03/046/046tx.html>> [cit. 2012-2-17]

¹⁸² Ako štátna rada, Lord strážca peňazte, vláda, parlament a i.

úradníkov, ktorý sú zároveň priamo zodpovedný udu.¹⁸³

Ale hlavné dokumenty vznikli pravdafe aľ po februári 1946. Generál MacArthur ako reakciu na článok o Macumotovom koncepte spísal 3. februára tzv. *Tri základné body*,¹⁸⁴ ktoré musí revizovaná ústava obsahovať. Prvý sa týkal cisára. Ten je hlavou štátu, jeho postup je aktívny a jeho povinnosti i moc sú vykonávané v súlade s ústavou, naslúchajúc základnej vôli ľudu. V ten istý deň poveril Whitneyho, aby spísal koncept ústavy.¹⁸⁵ Ten vytvoril skupinu pod názvom *Ústavné zhromaždenie*, pozostávajúce z *Organizačného výboru*, ktorý po voľbách stránkach spravoval a kontroloval výtvary ôsmich výborov pre navrhovanie ústavy.¹⁸⁶ Každý jeden mal na starosti jednu časť ústavy, ako preambulu, post cisára, legislatívnu moc, súdnu moc atď. Tieto skončili svoju prácu 7. februára, potom predali svoje úlohy Organizačnému výboru a ten dal dokopy 92 článkov.¹⁸⁷

Koncept bol oficiálne dokončený 10. februára, odsúhlasený generálom MacArthurom a do 12. februára rozmnožený v originálnom anglickom jazyku. V tomto stave bol 13. februára prezentovaný na ministerstve zahraničných vecí.¹⁸⁸ Cisár bol v tomto návrhu zbavený postavenia boľštvá a mal zotrvať len symbolom.¹⁸⁹ Koncept bol schválený generálom MacArthurom a nasledujúceho dňa, predaný do rúk Macumota ako možný návod spracovania ústavy.¹⁹⁰ Macumoto ho posunul japonskému parlamentu na posúdenie, na ktorého čele stál premiér Sidehara Kidšúró. Tento koncept sa všeobecne nazýva aj *MacArthurov koncept*.¹⁹¹

Do 18. februára Macumoto vypracoval dokument s názvom *Dodatkové*

¹⁸³ Rowell "Report of preliminary studies and recommendations of Japanese Constitution," December 6, 1945. (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryu/03/046/046tx.html>> [cit. 2012-2-17]

¹⁸⁴ MacArthur Notes (MacArthur's Three Basic Points), February 3, 1946. (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryu/03/072/072tx.html>> [cit. 2012-2-18]

¹⁸⁵ WARD, Robert E.: *The Origins of the Present Japanese Constitution*, 1956, s. 993.

¹⁸⁶ GHQ Original Draft. (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryu/03/147shoshi.html>> [citované dňa 18.2.2012]

¹⁸⁷ WILLIAMS, Justin: *Making the Japanese Constitution: A Further Look*, 1965, s. 675.

¹⁸⁸ WARD, Robert E.: *The Origins of the Present Japanese Constitution*, 1956, s. 995.

¹⁸⁹ ROWE, David Nelson: *The New Japanese Constitution ó I. In Far Eastern Study*. 1947, s. 16.

¹⁹⁰ WARD, Robert E.: *The Origins of the Present Japanese Constitution*, 1956, s. 996.

¹⁹¹ Tamietl. s. 1000.

vysvetlenie týkajúce sa revízie ústavy¹⁹² a poslal ho v e-*te* v ten istý de formou listu brigádnemu generálovi Courtneyemu Whitneyovi. Tvrdil v o*m*, že *š*zákony *-*tátu sú *pre*vafne produktom vlastnej histórie. A *k*aždý zákon importovaný...z inej krajiny *n*emusi *pr*inies úspech.õ¹⁹³ Príkladom sa odvolával na Weimarskú ústavu, spísanú pre Nemecko roku 1919. Za najdrastickejšiu a*fl* revolúciu zmenu *Mac*Arthurovom koncepte pokladal suverénnu moc, prenesenú z cisára na národné zhromaždenie, pretože tak *š*cisár *n*erobí *n*i *bez* porady a *as*istencie ministrov.õ¹⁹⁴ Ale ani tento posledný pokus o to, aby si Japonci mohli spísať vlastnú ústavu, nebol úspešný. Nakoniec bolo rozhodnuté, že ústava bude spracovaná na základe amerického konceptu. A to hlavne z toho dôvodu, že okupačný tábor bude najvyššou mocou v Japonsku e*te* pár rokov, a nebolo by prospešné si ho pohnevať.¹⁹⁵

3.2.3. Opravy a prijímanie textu ústavy

U*fl* na stretnutí 22. februára Macumoto vysvetlil Whitneyemu, že *š*...*ak* *z*aložíme novú ústavu na *V*ašom koncepte, ...*mus*íme ho *pre*ložiť do klasickej japoniny, ktorú *p*oužíva cisár...õ¹⁹⁶ Pre dokonalé významové prelihanie bolo nutné pre niektoré anglické frázy dokonca vymyslieť nové slová, ktorým bol daný význam pridelený.¹⁹⁷ Preto bol za konečný termín určený neskorší dátum, a to 11.marca 1946, pričom oficiálne spisovanie začalo 26. februára toho istého roku.

Macumoto *D*ŕžobŕi si na túto úlohu prizval *a*lých dvoch spisovateľov, a to Satóa Tacua (1904-1974, 佐藤達夫) a Irieho To-ia (1901-1972, 入江俊郎), s ktorými vytvoril dokopy 3 koncepty.¹⁹⁸ Posledný bol predložený vláde a okupačnému táboru ráno

¹⁹² Joji Matsumoto, "Supplementary Explanation concerning the Constitutional Revision," February 18, 1946. (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryu/03/082shoshi.html>> [cit. 2012-2-18]

¹⁹³ Tamtiefl.

¹⁹⁴ Tamtiefl.

¹⁹⁵ WARD, Robert E.: *The Origins of the Present Japanese Constitution*, 1956, s. 998.

¹⁹⁶ *Meeting of Matsumoto with Whitney, February 22, 1946* (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryu/03/083shoshi.html>> [cit. 2012-2-18]

¹⁹⁷ ROWE, David Nelson: *The New Japanese Constitution ó II. In Far Eastern Study*, 1947, s. 30.

¹⁹⁸ *Drafting the Constitution of Japan (March 2 Draft) and its Submission to GHQ.* (online) Dostupné na

4. marca vo svojej japonskej podobe, následne po asiach vysvet ovaný Satóm do nasledujúceho d a - preto sa tomuto konceptu hovorí aj *Návrh 5. marca*. To bol totiž aj de , kedy bol predložený cisárovi.¹⁹⁹ Po schválení MacArthurom bol koncept 6. marca²⁰⁰ zverejnený vo forme osnovy, spolu s preslovom premiéra a cisárskym výnosom.

Problém ale nastal v tom, že okupa ný ťáb nekonzultoval zverejnenie so zástupným orgánom amerického ministerstva zahrani ných vecí v Tokiu ani v Amerike. Komisia pre ťaleký východ, sídliaca vo Washingtone, to považovala za prekro enie MacDouglasových kompetencií²⁰¹ a jej predseda Frank Ross McCoy (1914-1954) na neho telegramom²⁰² z 25. apríla apeloval, aby do ústavného diania zahrnul aj Komisiu pre ťaleký východ. Jej lenovia poľadovali, aby kone nú ústavu najprv museli schváli oni, aľ potom vláda Japonska. Jedným z ich silných presved ení bolo, že o poste cisára majú Japonci rozhodnú sami, hoci by im mali doporu i jeho zru-enie alebo zdemokratizovanie.²⁰³

Rozhodnutie spísa ústavu v klasickej cisárskej japon ine bolo nakoniec zmenené v ťaka *Hnutiu za udový jazyk*, ktoré pracovalo na zjednodu-ení jazyka, akým boli spisované zákony a stanovy. Preto navrhli premiérovi Sidehara Kidťúrövi, prepísa aj koncept ústavy do japon iny zrozumite nej befnému itate ovi.²⁰⁴ 2. apríla 1946 dostali povolenie od okupa ného ťábu aj vlády. Jamamoto Júzo (1887-1974, 山本有 三) koncept prepísal do 15. apríla a Sidehara ho 17. apríla prezentoval cisárovi a okupa nému ťábu.²⁰⁵ Ten istý de bol kompletný text predaný tla i, ktorý ho vytla il na titulných stranách 18. apríla. D a 22. apríla ťátna rada založila prvý výskumný

WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/03/086shoshi.html>> [cit. 2012-2-18]

¹⁹⁹ WARD, Robert E.: *The Origins of the Present Japanese Constitution*, 1956, s. 1002.

²⁰⁰ *Publication of "Outline of a Draft for a Revised Constitution"*. (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/03/093shoshi.html>> [cit. 2012-2-18]

²⁰¹ WARD, Robert E.: *The Origins of the Present Japanese Constitution*, 1956, s. 1003.

²⁰² *Far Eastern Commission Request for Consultation on Japanese Constitution*. (online) Dostupné na WWW <http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/03/111/111_002l.html> [cit. 2012-2-19]

²⁰³ PRICE, John: *E.H. Norman, Canada and Japan's Postwar Constitution*, 2001, s. 397-398.

²⁰⁴ *Publication of Colloquially written Constitution Draft*. (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/03/099shoshi.html>> [cit. 2012-2-19]

²⁰⁵ *Negotiations with GHQ Regarding Partial Revision to the Draft of the New Constitution*. (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/03/100shoshi.html>> [cit. 2012-2-19]

výbor, ktorý sa zaoberal každým článkom ústavy až do 15. mája.²⁰⁶ Medzitým ale vláda Sidehary podala rezignáciu, a tak bolo skúmanie konceptu pozastavené kvôli formovaniu vlády Jo-ídy TYgeruho (1878-1967, 吉田 茂), až do 27. mája. Výbor bol poslednýkrát zvolaný 29. mája a 8. júna bol pozmenený koncept odsúhlasený štátnou radou.

Komisia pre aleký východ medzitým 2. júla 1946 vydala rozhodnutie *Základné princípy novej japonskej ústavy*,²⁰⁷ ktoré musí budúca ústava obsahovať. Otázku pokračovania inštitúcie cisára prenechala štátu, ale ak by sa ju rozhodli ponechať, boli spísané určité podmienky: *š Cisár musí byť zbavený vojenskej moci...nesmie mať žiadnu moc, okrem povolených v rámci novej ústavy.*²⁰⁸

Parlament ako reakciu na schválenie štátnou radou doplnil koncept o svoje dodatky.²⁰⁹ Táto práca trvala od 25. júla do 21. augusta. Ústavný výbor japonskej vlády schválil koncept 21. augusta a o tri dni neskôr ju posunul alej Komisií pre aleký východ, kde ju postupne schválili jednotliví zástupcovia 11 krajín.²¹⁰ 3. októbra bol schválený parlamentom a predaný znova štátnej rade na posúdenie. Po niekoľkých sedeniach bol oficiálny návrh ústavy jednohlasne schválený a oficiálne ratifikovaný cisárom, a to 29. dňa²¹¹ toho istého mesiaca. *Ústava Japonska (Nihonkoku kenpó, 日本国憲法)* bola vyhlásená 3. novembra 1945. Tento dátum bol zároveň dňom narodenia cisára Meidži (*meidži-secu, 明治節*).²¹² V platnosť vstúpila 3. mája 1947.

²⁰⁶ *Records of the Privy Council Committee, April to May 1946.* (online) Dostupné na WWW <http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/04/111_1shoshi.html> [cit. 2012-2-20]

²⁰⁷ *Far Eastern Commission, "Basic Principles for a New Japanese Constitution," July 2, 1946.* (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/04/120/120tx.html>> [cit. 2012-2-20]

²⁰⁸ Tamtiefl.

²⁰⁹ *Government Announcement, "Revisions Resubmitted to the Privy Council," June 8, 1946.* (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/04/115shoshi.html>> [cit. 2012-2-20]

²¹⁰ PRICE, John: *E.H. Norman, Canada and Japan's Postwar Constitution*, 2001, s. 401.

²¹¹ *Record of the Examination Committee of Privy Council on the Bill for Revision of the Imperial Constitution after the Decision in the 90th Session, October 19, 1946.* (online) Dostupné na WWW <http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/04/129_1shoshi.html> [cit. 2012-2-20]

²¹² *Necessity for informal SCAP approval of the day selected for promulgation of the Constitution and of the Promulgation Edict.* (online) Dostupné na WWW <http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/04/002_44/002_44_001r.html> [cit. 2012-2-20]

4. Porovnanie postavenia cisára v ústave Meidži a povojnovej ústave

Základný rozdiel v týchto dvoch ústavách spočíva hlavne v ich pôvode. Na jednej strane stojí *Ústava ve kého japonského cisárstva (Dai nippon teikoku kenpō, 大日本帝国憲法)* spísaná v období Meidži japonskými intelektuálmi, ktorí sa síce inšpirovali v zahraničí, ale boli znalí japonskej histórie, tradícií cisára, o čom dôkazom je aj názov ústavy obsahujúci slovo cisárstvo. Ústava Meidži zachovávala jeho výnimkové postavenie cisára, aj napriek tomu, keď to bolo len oficiálne vo forme ústavného práva.

Na druhej strane bola 2. japonská ústava, po niekoľkých neúspešných pokusoch japonských spisovateľov, navrhnutá americkým okupačným táborom, ktorý sa snažil o demokratizáciu krajiny. Následne doslovné preložená a prijatá s určitými malými zmenami. Preto sa niektorí aj po jej zavedení stavajú proti tomuto dokumentu. Napríklad premiér Ikeda Hayato (v úrade 1960-1964, 池田勇人) sa v správe z 3. júla 1964 vyjadruje: *špovojnové ústava bola nútená krajine okupačnými úradmi...a preto by mala byť nahradená dokumentom zastávajúcim slobodnú vôľu*.²¹³ Aj napriek tomu ale povojnová ústava s jednoduchým názvom *Ústava Japonska (Nihonkoku kenpō, 日本国憲法)* prežila a až do dnes len s malými úpravami a urobila z ve kého japonského cisárstva, konštitučnú monarchiu s demokratickými prvkami.

4.1. Preambula: ústava je dar cisára alebo cisára?

Preambula, ako úvodná časť ústavy, stanovuje určité ciele alebo význam ústavy. Preto je jasné, keď ústava Meidži je prezentovaná ako dar cisára jeho ľudu, pretože cisár je ten, ktorý túži, vo svojej božskej dokonalosti, zaručiť svojim ľuďom prosperitu

²¹³ WILLIAMS, Justin. *Making the Japanese Constitution: A Further Look*, 1965, s. 668.

a práva v ústavnej podobe. No preto, keď sa okupačný štáb po druhej svetovej vojne snažil presadiť zdemokratizovanú ústavu, na základe ktorej by suverenitu mal v ruke mať ľud, nastal problém v jej odsúhlasení japonskými orgánmi. Macumoto totiž tvrdil, že ak je ústava predstavovaná a darovaná v preambule, musí táto byť písaná v mene cisára...pre ľud,...pretože prvý krok k revízií ústavy pochádza od cisára,²¹⁴ A to z toho dôvodu, že v preambule ústavy Meidži sa cisár zaväzuje v prípade potrieb zmien ústavy, tieto zmeny navrhnuť a predložiť konkrétny návrh parlamentu. Hoci v skutočnosti nositeľom návrhu ani v prípade ústavy Meidži nepodával, ide len o vonkajší dojem, pri ktorom stačí len jeho prvý impulz k spísaniu, prítomnosť na posledných rokoch a oficiálne schválenie konečného konceptu. Štáb ale okupačný štáb nesúhlasil, pretože podľa neho koncept ústavy pochádza z ľudu, nie smerom nadol k úradom.²¹⁵ A preto Whitney navrhol kompromis. Cisár bude mať preslov, predávajúci ústavu parlamentu, a keď bude nimi ústava prijatá, prehovorí aj k ľudu a štvorí im, aby prebrali princípy stelesnené v ústave...²¹⁶ Cisár nakoniec naozaj vydal cisársky výnos, v ktorom oznamoval, že v platnosť vstupuje nová ústava, ale zároveň poznamenal: *Štalo mojou túžbou, aby bola ústava národného cisárstva drasticky upravená na základe...vôle ľudu a princípu rešpektovania základných ľudských práv.*²¹⁷ Týmto je presadená myšlienka, že prvotný impulz ústavy pochádza zdanlivo od cisára, nie od ľudu, hoci je v preambule prezentovaná ako výtvor ľudu pre ľud samotný.

4.2. Boh alebo symbol

Cisár nikdy nebol vládcom rozhodujúcim o všetkom, a ak áno, tak len na krátku dobu v celej histórii Japonska. Inak za neho vládu vykonával šľachtický zástupný orgán,

²¹⁴ *Meeting of Matsumoto with Whitney, February 22, 1946* (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/03/083shoshi.html>> [cit. 2012-2-18]

²¹⁵ *Meeting of Matsumoto with Whitney, February 22, 1946* (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/03/083shoshi.html>> [cit. 2012-2-18]

²¹⁶ Tamtieľ.

²¹⁷ *Max W. Bishop to the Secretary of State, Subject: Japanese Government's Draft Constitution.* (online) Dostupné na WWW <http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/03/095/095_0031.html> [cit. 2012-2-19]

poradcovia, –ogúni, excisári a i., pretože on, ako potomok Bohov, by sa nemohol dopustiť fliadnych omylov alebo zlých rozhodnutí. V takomto mocenskom rozostavení boli teda za pohromy vä –inou zodpovedné poradné orgány. Presne tak to bolo ukotvené aj v prvej ústave Japonska. Vtedaj–ie poradné orgány ako –tátny tajomník alebo tajná rada boli priamo zodpovední za svoje rady cisárovi. Pri ňom cisár bol vlastne len akýmsi princípom moci, jej najvyšším nositeľom.

Ale nikdy sa nikto nepokúsil zrušiť túto teoretickú zvrchovanosť cisára, ako Boha, či ufl nábožensky alebo zákonom. Afl po druhej svetovej vojne bol americkým okupovaným –tádom primäť nie len sám podľa vyhlásenie o svojom love enstve, ale zároveň bol v povojnovej ústave hne v prvom článku definovaný len ako *šsymbol –tátu a jednoty uduō*. Oproti tomuto tvrdeniu stojí ale spôsob, akým je nazývaný cisár, a to v oboch japonských ústavách, pretože obidve poufívajú japonské slovo *šTennōō* (天皇)²¹⁸, čo doslova znamená šbožský cisár. T.j. hoci je cisár ako taký definovaný v povojnovej ústave ako symbol, zároveň je slovom *šTennōō* definovaný ako božský.

Na druhej strane môže byť definíciou šsymbolō mienený aj fakt, že cisár sa alej nezúčastuje aktívnej politiky.²¹⁹ Existujú však dôkazy, že cisár Mōwa na alej dostával tajné informácie o medzinárodných a vojenských záležitostiach. A informácie o týchto stretnutiach s poprednými predstaviteľmi vlády, na ktorých ich cisár osobne zoznamoval zo svojimi názormi a odporúčaním postup, prenikli na verejnú sféru afl v máji 1973. Jednému novinárovi totiž Masuhara Keiki (v úrade 1964-1965, 増原惠吉), ktorý stál v Tanakovej vláde v čele Úradu obrany, prezradil, že mu cisár doporučil, *šaby rozhodne zaradil (do plánu na roz–írenie Síľ sebeobrany) osvedené veci zo starej armády a naopak vyvaroval sa tých zlýchō*²²⁰ Hoci vládni predstavitelia neskôr priznali, že tieto informácie boli zdieľané ako prejav zdvorilosti voči cisárovi, boli to akcie, ktoré oividne išli v rozpore v povojnovou formou ústavy. Ším si cisár aj na alej zachoval istý stupeň politickej aktivity, aj napriek tomu, že bol najvyšším zákonom Japonska definovaný ako obyčajný symbol.

²¹⁸天-nebo, nebeský, 皇-cisár

²¹⁹ O zmene jeho vzťahu k jednotlivým vládnym zlofkám v nižšie uvedených podkapitolách.

²²⁰ BIX, Herbert P.: *Hirohito a vznik moderného Japonska*, 2002, s. 513.

Na rovnakom princípe bolo postavené aj nariadenie²²¹ Spojeného vrchného veliteľa hne po vzniku ústavy, ktoré fiadalo, aby bolo ustanovenie o cisárskom aseõ vypustené z nového Zákona o cisárskom dvore²²², lebo systém ér odporoval pod ameri anov duchu novej ústavy, pretože cisár pod a nej ufl aktívne nevládne nevládne. Aj napriek tomu systém ér pokračuje afl do dnes, a bol aj právne schválený v roku 1979.

Dajú sa teda pozorova tendencie toho, že spoločenská hierarchia bola povojnovou ústavou naložená, ale nie úplne zničená, lebo ešte aj dnes je cisár chápaný ako vrchol. Teda sociálna pyramída spoločnosti, ktorá pretrvávala v Japonsku po celé stáročia sa nenarušila jediným vyhlásením a článkom v ústave. Hoci si ľudia postupom času zvykli na malú rolu cisára v politickom dianí štátu, nebola to úplne zmena, pretože cisár ako taký bol istým spôsobom pasívny ufl pred okupáciou, lebo okrem výslovného rozhodnutia kapitulovať sa na konkrétnych rozhodnutiach v skutočnosti nepodieal. Rovnako bol japonským ľuďmi ufl oddávna vnímaný ako symbol. Symbol samotného cisárstva, celej krajiny a boľstva.

Je teda celkom oividné, že hoci americká povojnová ústava oficiálne zbavila cisára politickej moci, ktorú mal v ústave Meidži a celkovo ho odstránila z mocenského systému ako takého, a zmenila postavenie cisára z posvätného a nedotknuteľného boľstva v obyčajnú ľudskú bytosť podriadenú ústave, a celkovo otočila jeho postavenie, v očiach japonského ľudu jeho postavenie pretrváva takmer rovnaké.

4.3. Dedenie postu cisára

Dedenie postu cisára sa v prvej línii týkalo len muľských potomkov a príbuzných v oboch ústavách, ale ufl pred nastolením ústavného zákona o dedení, rozšíreného zákonom cisárskeho dvora, sa na tróne neobjavila cisárovná. Dôvodom bola pretrvávajúca nedôveraivosť k ženám ako panovníkam, prameniaca z udalostí éry Nara

²²¹ Tamtiefl. s.599.

²²² Zákon o cisárskom dvore existoval ufl v období Meidži. Vtedy sa z polovice rovnal ústave, hoci pri povojnovej ústave bola jeho dôležitosť razantne znížená. V rámci zákona doplňuje spôsob dedenia, regentstva a i.

(*Nara džidai*, 奈良時代, 710-784/794), kedy sa posledná cisárovná Kóken (*Kóken tennó*, 孝謙天皇), nastúpiaca na trón aj druhý krát pod menom Tšitoku (*Tšitoku tennó*, 称徳天皇), nechala ovplyvniť mníchom Dókjóm (道鏡) a ustanovila ho najvyšším budhistom v krajine.²²³ Odvtedy boli ženy na cisárskom tróne nevítané, hlavne z dôvodu ich ťažkej ovplyvniteľnosti.

Právne uzákonený bol tento fakt aj v ústave Meidži, kde sa v článku 2 písalo: *šCisársky trón bude dedený mužským cisárskym potomkom, v súlade s predpismi zákona cisárskeho dvora.*²²⁴ Blíži sa určenie spôsobov dedenia môžeme nájsť v doplnujúcom zákone cisárskeho dvora, ktorý síce nie je po druhej svetovej vojne považovaný za tak vplyvný a dôležitý, ako v období Meidži, predsa má výhradné právomoci ohľadne dedenia. V povojnovej ústave je totiž dedenie trónu článkom 2 výslovne ponechané na zákon cisárskeho dvora, ktorý bol schválený parlamentom.

4.4. Súkromný majetok a financie

Nová povojnová ústava nielenže odala cisárovi suverenitu a ponúkla ju aj údu, ale dokonca krajina a jej územie, ktoré bolo odnedávna definované ako majetok cisára, boli taktiež darované údu vo forme štátneho majetku. Článok 88 povojnovej ústavy zohľadňuje aj priamy majetok cisára, ktorému patrila zhruba jedna tretina územia japonských ostrovov, umelecké poklady, paláce, akcie a cenné papiere.²²⁵ Cisársky dvor už viac s nimi nemohol manipulovať podľa vlastnej vôle, pretože *šŤiadny majetok nesmie byť daný alebo prijatý cisárskym dvorom...bez súhlasu parlamentu.*²²⁶ Článok 8 povojnovej ústavy je ale zmiernený ekonomickým zákonom cisárskeho dvora²²⁶, ktorý umožnil uje manipulovať s majetkom v určitom peňažnom rozmedzí jedného finančného roku alebo dovoľuje uje peňažný prenos uskutočniť v rámci obyčajných osobných

²²³ Tento post sa mohol istým spôsobom rovnako postu akéhosi budhistického pápeľa.

²²⁴ Ústava Meidži, článok 2.

²²⁵ *GHQ Intelligence Reports on the History of the Chrysanthemum Throne, Imperial family loses status, 1947.* (online) Dostupné na WWW <<http://www.nancho.net/nancho/ghqemps3.html>> [cit. 2012-2-27]

²²⁶ *Finances of the Imperial House.* (online) Dostupné na WWW <<http://www.kunaicho.go.jp/eabout/seido/seido08.html>> [cit. 2012-2-27]

finančných aktivít. Existujú tri prípady, kedy parlament odsúhlasil použitie majetku mimo stanovený limit. A to bola svadba princa Akihita (13. marca 1959), dosadenie nového cisára na trón (26. júna 1990) a svadba princa Naruhita, najstaršieho syna terajšieho cisára (28. apríla 1993).²²⁷

aj obmedzením bohatstva cisárskeho dvoru a samotného cisárstva bola zmena systému financovania ich činných a i. nákladov. Zatiaľ čo bol predtým tento bod postavený nie len mimo ústavu Meidži, ale aj mimo kontrolu ministrov, v povojnovej ústave sa jasne píše, že *šv-etky náklady cisárskeho dvora budú dotované parlamentom v rámci štátneho rozpočtu*.²²⁸ (článok 88) Cisárske financie sú ekonomickým zákonom cisárskeho dvora²²⁸ rozdelené na tri časti a to: Osobné výdavky, výdavky spojené s údržbou palácu a iných budov, a prídavky členom cisárskej rodiny, ktorého konkrétne čiastky sú každým finančným rokom udávané zákonom.

4.5. Regentstvo

Regentstvo je v prípade oboch ústav ustanovené v súlade so zákonmi cisárskeho dvora, pričom regent má moc náležiacu cisárovi vo vtedajšej platnej ústave a vykonáva ju v mene samotného cisára.²²⁹ A to v tom prípade, keď nastupujúci cisár je ešte maloletý alebo postihnutý chorobou, fyzickou alebo psychickou, či existuje iný vážny dôvod, ktorý mu nedovoľuje vykonávať úrad. V takom prípade je zriadený post regenta rozhodnutím Rady cisárskeho dvora.²³⁰ V období Meidži toto rozhodnutie z časti schvaľovala aj tajná rada, ktorá bola ale po druhej svetovej vojne zrušená okupačným táborom.

Hoci v povojnovej ústave na prvý pohľad stojí rozhodovanie o regentstve mimo zákonodarnú, súdnu a výkonnú moc, zloženie Rady cisárskeho dvora svedčí o opaku.

²²⁷ *Finances of the Imperial House.* (online) Dostupné na WWW <<http://www.kunaicho.go.jp/eabout/seido/seido08.html>> [cit. 2012-2-27]

²²⁸ *Finances of the Imperial House.* (online) Dostupné na WWW <<http://www.kunaicho.go.jp/eabout/seido/seido08.html>> [cit. 2012-2-27]

²²⁹ článok 5 povojnovej ústavy, a zároveň článok 17 ústavy Meidži.

²³⁰ Zákon cisárskeho dvora, článok 3.

Zastúpenie lenov sa skladá z dvoch zástupcov cisárskej rodiny, dvoch osôb z každej komory parlamentu, premiéra, 2 lenov najvyššieho súdu a hlavného majordóma cisárskeho dvora.²³¹ T.j. rozhodnutie všetkých zástupcov jednotlivých zložiek moci v Japonsku rozhoduje o regentstve cisárskeho postu.

4.6. Cisár a armáda

Zvrchované velenie cisára nad armádou a námorníctvom, nastolené článkom 11 ústavy Meidži, nebolo teoreticky zrušené iným zákonom. Dôvodom, prečo táto suverenita zanikla bol článok 9 povojnovej ústavy, ktorý odstránil armádu, takže cisár vlastne nemá nad ňou vykonávať absolútne velenie. A to z toho dôvodu, že *úd sa naveky zrieka vojny... čím vylučuje existenciu pozemných, námorných a leteckých síl, rovnako ako všetkých, ktoré majú vojenský potenciál.*²³² V praxi sa Japonsko nesmie ani účastniť vojenských akcií, ani nesmie používať svoju silu na riešenie medzinárodných problémov. Takže hoci cisár oplýval v období Meidži právomocou vyhlásenia vojny alebo mier, čo sám konkrétne vykonával pri ukončení druhej svetovej vojny, z dôvodu zákazu akýchkoľvek vojenských aktivít nebola potreba túto moc oficiálne na nikoho preniesť alebo rušiť. Zanikla samovoľne.

Povojnová ústava mala totiž okrem nastolenia demokracie presadzovať aj mier vo všetkých oblastiach života, tak ako bolo zmienené v preambule: *Šmy, japonskí ľudia, túžime po mieri trvajúcim naveky... chceme uchovať mier... pretože všetci ľudia sveta majú právo žiť v mieri.*²³³ Počas okupácie nebol v tomto zriadení problém, lebo americké jednotky slúžili tak povediac na ochranu Japonska. V päťdesiatych rokoch ale vypukla Kórejská vojna a americké jednotky odišli bojovať spolu s Douglasom MacArthurom. Tak vzniká v Japonsku začiatok obrany *keisacu jobitai* (záložné

²³¹ *Imperial house council.* (online) Dostupné na WWW <<http://www.kunaicho.go.jp/e-about/seido/seido07.html>> [cit.2012-2-27]

²³² Japonská ústava, článok 9.

²³³ Preambula povojnovej ústavy.

policajné zlofkky, 警察予備隊)²³⁴, a po reorganizácii v roku 1954 so súhlasom japonského parlamentu vznikajú *Jednotky sebaobrany (džieitai*, 自衛隊)²³⁵, ktorá vykonáva funkcie armády. Na jej ele ale nestojí cisár, pretože ten sa oficiálne nepodie a na riadnych aktivitách. Post vodcu šarmádnych zlofiekõ prebral premiér ako ich najvyší velite .

4.7. Cisár a ud

ud, nazývaný v ústave Medfli aj *šsubjektõ*, bol poddaný cisárovi a jeho hlavnou povinnos ou bola úcta a oddanos k nemu. Jediný orgán zastúpený udom bola v tomto období dolná komora parlamentu, a aj tak stáli v ceste priamemu spojeniu s cisárom militaristi a iní tátnici s poradnou funkciou. To znamená, že jediná forma ako vyjadri svoj názor cisárovi boli rôzne formy petícií. Lenže povojnovou ústavou bola zvrchovanos , pochádzajúca od cisára, premiestnená na ud. T.j. Cisár je zrazu len akýmsi orgánom zvrchovanosti, pretože pod a lánku 1 druhej ústavy *šodvodzuje svoju pozíciu od udu, v ktorom tkvie zvrchovaná moc.*õ Ich zastúpenie sa teda rozrástlo o súdy a vládu, dokonca samotný cisár koná v mene udu (lánok 69) a ako zástupca udu v jeho prospech (lánok 7), pri om predtým v-etcí konali v mene cisára.

Aj napriek tomu, že je zdrojom celej zvrchovanosti ud, vyskytujú sa v povojnovej histórii Japonska okamfliky, ktoré si s týmto faktom protire ia. Jedným z nich je slávnostné nastúpenie nového cisára na trón, po smrti cisára Tõwy. Pri tradi nom obrade bola totiž pouflitá stredoveká symbolika, kedy je cisár usadený nad ostatnými a premiér s ostatnými stál pod ním a pokorne k nemu vzhliadal.²³⁶ ud teda v tomto obraznom rozostavení stojí pod cisárom, ím je suverenita udu istým spôsobom posme-ne napadnutá a tradi ný obrad len posilnil postavenie cisára.

²³⁴ Keisatsu yobitai. In FRÉDÉRIC, Louis. *Japan Encyklopedia*, 2005, s. 506.

²³⁵ Jieitai. In FRÉDÉRIC, Louis. *Japan Encyklopedia*, 2005, s. 418.

²³⁶ BIX, Herbert P.: *Hirohito a vznik moderného Japonska*, 2002, s. 523.

4.8. Cisár a parlament

Keďže ústava Meidži definovala cisára ako zvrchovanú hlavu štátu, zlu ujúcu v sebe absolútnu moc, je len pochopiteľné, že cisár má v takomto zriadení aj zákonodarnú moc. T.j. právo vydávať a schvaľovať zákony, a nariaďovať, aby boli vyhlásené a realizované (článok 6), a zvyklovanie hornej hranice štátneho dlhu (článok 62). Obmedzený je v ére Meidži len súhlasom cisárskeho parlamentu, bez ktorého sa žiadny zákon nemohol stať platným (článok 37). A aj to bolo možné v prípade nutnosti dočasne obísť, ak bolo potrebné udržať verejnú bezpečnosť (článok 8).

Po prijatí povojnovej ústavy je moc prísnejšie rozdelená medzi jednotlivé orgány. Zákonodarná moc prešla na reorganizovaný národný parlament (*kokkai*, 国会), skladajúci sa z hornej (*sangiin*, 参議院) a dolnej komory (*úgiin*, 衆議院), ktorý sa stáva najvyšším orgánom štátnej moci. Zároveň je aj definovaný ako jediný orgán, ktorý môže prichádzať so zákonmi (článok 41). To ale neznamená, že parlament preberá miesto, ktoré zastával cisár v ústave Meidži, pretože cisár bol zvrchovaný vládca a jeho zvrchovanosť zahŕňovala taktiež výkonnú a súdnu moc oproti týmto národným parlamentom.

Cisár úplne stráca moc zasahovať do národného parlamentu, nemá ani právo veta, hoci si pod povojnovej ústavy udržal právo zvolávať parlament (článok 7), odvolávať dolnú komoru (článok 7), vyhlasovať zákony. Každé z týchto privilégií je ale cisárom vykonávané len na základe porady a súhlasu vlády. Odobratie práva zasahovať sa týka aj zloženia komôr parlamentu. V období Meidži mal aspoň možnosť nominovať osoby do hornej komory (článok 34), alebo mohol udeliť niekomu titul, a rád, aby danej osobe umožnilo stať sa členom hornej komory parlamentu. V prítomnosti sú ale členovia oboch komôr, nie len dolnej ako v Meidži, volení priamo ľudom (článok 47) a ich počet je limitovaný zákonom (článok 43).

Parlament alej preberá právo iniciovať zmeny ústavy (článok 96), ktoré predtým patrilo formálne cisárovi. Tento krok k demokracii zaručil údu zastúpenému parlamentom najprv schváliť zmeny, a až potom ich cisár môže bezodkladne vyhlásiť za platné. Tzn. že po súhlase parlamentom cisár len oficiálne potvrdí jeho rozhodnutie.

Rovnako, ako v prípade vymenúvania premiéra (*Naikakusóridaidŕin*, 内閣総理大臣), kedy si parlament vyberie zo svojich členov kandidáta, odsúhlasí ho (článok 67) a pokiaľ si ten udrží dôveru dojnej komory, zotrváva po vymenovaní hlavou parlamentu a vlády.

Článok 83 navyše dáva parlamentu právo spravovať a rozhodovať o štátnych financiách, a keď boli vety majetky cisára zôštatnené, dostávajú sa pod správu parlamentu. A toto je rozšírené o právo rozhodovať o rozpočte cisárskeho dvora (článok 88), ktorý stál v období Meidŕi mimo jeho právomoci.

4.9. Cisár a vláda

Cisár stráca svoje postavenie nie len v rámci zákonodarnej moci, ale aj moci výkonnej, pretože jej nositeľom sa po vyhlásení povojnovej ústavy stáva japonská vláda (*naikaku*, 内閣), na ktorej čele stojí premiér (článok 66) vybraný parlamentom (článok 67). V období Meidŕi bolo toto privilegium oficiálne vlastné len cisárovi. Ten mohol teoreticky menovať kohokoľvek, kto sa mu zdal vhodný na tento post, hoci v skutočnosti tak ŕiadny cisár neučinil. Tzn. Aj keď bol premiér tradične vybraný na základe rady odstupujúceho premiéra, alebo predsedu tajnej rady²³⁷, a cisár toto rozhodnutie len oficiálne podporil, cisár zákonne oplýval touto mocou, ktorú ani nevyužíval. Z hľadiska samotného cisára sa teda jeho výkon moci nezmenil.

Samotní ministri boli počas obdobia Meidŕi priamo zodpovední cisárovi, ale keďže ten bol po druhej svetovej vojne, odstavený od akýchkoľvek foriem aktívnej moci, stáva sa vláda kolektívne zodpovedná parlamentu. Táto zmena spôsobila, že vyjadrenie nedôvery parlamentom malo zrazu ústavnú alebo právnu silu zapríčiniť rezignáciu vlády.²³⁸ Samotný premiér získal povojnovou ústavou mnoho práv, ktoré boli predtým oficiálne vykonávané cisárom. Napríklad kontrolu nad administratívou a predkladanie návrhov zákonov (článok 72).

²³⁷ REISCHAUER, E. O., CRAIG, A. M.: *D jiny Japonska*, 2000, s. 219.

²³⁸ HERZOG, Peter J.: *Political Theories in the Japanese Constitution*, 1951, s. 10.

Vláda prebrala cisárovi aj právo uzákonené v článku 13 ústavy Meidži o právo uzatvára medzinárodné dohody. Hoci samotná vláda nemôže v prítomnosti uplatniť toto právo svojvoľne. Je totiž nutné, aby za určitých okolností najprv, alebo v rámci procesu uzatvárania medzinárodnej dohody, získala súhlas od parlamentu. Lebo ich konečné vyjednanie je, podľa článku 76 povojnovej ústavy, podmienené súhlasom parlamentu. Okrem toho prišiel cisár aj o možnosti zaviesť amnestiu, meniť tresty a rehabilitovať (článok 16), lebo tie prebrala vláda článkom 73 povojnovej ústavy s rozlíšenými právomocami *šv-eobecnej amnestie, špeciálnej amnestie, zmeny trestu, milosti a právach rehabilitácie*.²³⁹ chápaných v celosvetovo platnom význame.

Cisárovi ostali nakoniec len oficiálne právomoci, ktoré môže vykonávať v prospech štátu len po porade s vládou a ich súhlasom (článok 7). K týmto patrí atestácia rozhodnutí uskutočnených mimo cisára, ktoré zahrnujú menovanie alebo odvolávanie štátnych ministrov i predsedu najvyššieho súdu, listín ratifikácie a iných diplomatických dokumentov stanovených zákonom, amnestie, zmeny trestu etc. Okrem toho vykonáva konečný akt vyhlasovania všeobecných volieb členov vlády, revízií ústavy, zákonov, vládných výnosov a medzinárodných dohôd, na ktorých sa ale iným spôsobom ušľachetnejšie nepodieľa. Keďže jemu povinnosťami patrí udeľovanie vyznamenaní, prijímanie zahraničných veľvyslancov a ministrov a vykonávanie ceremoniálov.

Podľa článku 4 povojnovej ústavy cisár vykonáva len také záležitosti vo veciach štátu, aké sú stanovené v tejto ústave (teda len tie výslovne menované) a nemá moc spojenú so správnymi orgánmi. V prípade, keď by sa nemohol zúčastniť niektorého ceremoniálu alebo vykonať niektorý akt, môže poveriť člena cisárskej rodiny v poradí akom stojí v otázke regentsva. Aj toto ale musí byť najprv odsúhlasené vládou.

²³⁹ Japonská ústava, článok 73.

5. Záver

Aj napriek tomu, že povojnová ústava radikálne zmenila oficiálne postavenie cisára, popísané v ústavnom zákone tým, že mu nielenže odobrala titul nedotknuteľného božského potomka, ale aj odobrala postavenie hlavy štátu, tak v rámci skutočného výkonu v živote cisára neboli tieto zmeny ani také radikálne. Je jasné, že post cisára u nás za obdobia Meidži a predtým, fungoval ako istý symbol najvyššej suverenity. Aj keď bol mocensky nadriadený všetkým, poväčšine nevykonával vládu svojvoľne a sám, ale len so súhlasom iných orgánov, a to z toho dôvodu, aby bol istený tým, že vďaka nemu padne na jeho radcov, pretože tí mali zodpovednosť voči cisárovi a voči ostatným orgánom. Cisár ako božstvo sa predsa ľudských omylov dopúšťať nemohol.

Jednou z veľkých zmien, ktoré nastali následkom transformáciou postavenia cisára v rámci ústavy bolo rozdelenie jednotlivých štátnych mocí v štáte. Podľa ústavy Meidži totiž pochádzala zákonodarná, výkonná a súdna moc formálne od cisára, ale po povojnovej ústave bola zákonne rozdelená medzi zástupné orgány štátu. Cisár bol týmto oficiálne vylenený z možnosti účasť na aktívneho politického života. V skutočnosti sa ale naskytili príležitosti, pri ktorých cisár neoficiálne šel ako ministrovi, ako sa zachováva.²⁴⁰

Je preto oškvrdné, že len nastolením istých práv a privilégií v ústave, nie je možné úplne zmeniť kultúru a tradíciu Japonska v začlenením cisára ako najvyššieho zástupcu moci a náboženstva. V očiach spoločnosti stále pretrvávajú ako vrchol a hlava štátu, aj keď časom si ľudia navykol na menšie úkony cisára v oblasti politiky, stále je dôležité jeho oficiálne potvrdenie rozhodnutí vlády a parlamentu spolu s výkonom tradičných japonských ceremónií i prijímaním veľvyslancov.

V tomto fakte spočíva veľký rozdiel medzi chápaním jeho postavenia v rámci Japonska a na druhej strane zvyšku sveta, hlavne amerických pozorovateľov. Tí totiž vidia mocensky na najvyššom poste japonského premiéra. A podľa nimi písaného ústavného zákona tomu aj tak je, ale z historického hľadiska cisár vlastne nepoužíval svoju absolútnu moc ani pred povojnovou ústavou, hoci ju mal a bol aj oprávnený ju používať podľa vlastného uváženia. Často za ním stáli zdanliví poradcovia ako „ogúni,

²⁴⁰ Viť podkapitolu: Boh alebo symbol

excisári i oligarchovia, ktorí spísali prvú japonskú ústavu. Tí neprenehali vládu na samotného cisára, hoci mu ju sami oficiálne prisúdili v ústave. To aj zhruba zodpovedá teraj-ej funkcií premiéra a ministrov.

6. Resumé

This thesis examines the role of the emperor in the constitutional system of Japan regarding the Meiji constitution and the present constitution, established after the Second World War. It follows the drafting of both constitutions, describing the changing emperor's privileges in every draft and the progress made until the final version of each constitution had been enacted. It also describes the historical events concerning the emperor, which helped to form his status in Japan. The final chapter focuses on differences in the role of the emperor between those two constitutions, including the changes in his duties, privileges and relations to other political organs in Japan.

Key words: Emperor, Meiji constitution, Japanese constitution, draft.

7. Bibliografia

Knifné a asopisecké publikácie

AKITA, George. YOSHIHIRO, Hirose. The british Model. Inoue Kowashi and the ideal monarchical system, In *Monumenta Nipponica*. 1994, vol. 49, no. 4, S. 413-421, ISSN: 00270741

BECK, Clark L. *Aspects of Meiji modernization: the Japan helpers and the helped*. New Jersey: Transaction Publishers, 1983. S 55. ISBN 0878559361.

BECKMANN, George M. *The making of the Meiji Constitution; the oligarchs and the constitutional development of Japan, 1868-1891*. Lawrence: University of Kansas Press, 1957. S. 158.

BROWN, Sidney Devere. *kubo Toshimichi: His Political and Economic Policies in Early Meiji Japan*. In *The Journal of Asian Studies*. 1962, vol. 21, no. 2 S. 183-197. ISSN 00219118.

COLEGROVE, Kenneth. *The japanese constitution*. In *The American Political Science Review*. 1937, vol. 31, no. 6. S. 1027-1049. ISSN 00030554.

DUUS, Peter. *The Cambridge history of Japan*. Volume 6, The twentieth century. New York: Cambridge University Press, 1988. S. 866.

FRÉDÉRIC, Louis. *Japan Encyklopedia*. Cambridge: Harvard university press, 2005. S. 1108. ISBN 0674017536.

HARDACRE, Helen. *Shint and the state 1868-1988*. New Jersey: Princeton University Press, 1989. S. 203. ISBN 0691020523.

HELLEGERS, Dale M. *We, the Japanese people: World War II and the origins of the Japanese constitution*. Tokyo, Zväzok 2. Stanford: Stanford University Press, 2002. S. 422. ISBN 0804734542.

HERZOG, Peter J. *Political Theories in the Japanese Constitution*. In *Monumenta Nipponica*. 1951, vol. 7, no. 1-2, S. 1-23. ISSN 00270741.

HIROBUMI, Itó. *Commentaries on the constitution of the Empire of Japan*. Westport, Conn: Greenwood Press, 1987. S. 310. ISBN 083717810X.

HIROBUMI, Ito, *Commentaries on constitutional provisions relating to the emperors*. In *LU, David John. Japan: a documentary history, Zväzok 1*. New York: M.E. Sharpe, 1997. S. 339-343.

JANSEN, Marius B. *The Culture of the Meiji Period*. New Jersey: Princeton University Press, 1988. S. 320. ISBN 0691000301.

JANSEN, Marius B. *The making of modern Japan*. New York: Harvard University

Press, 2002. S. 871. ISBN 0674009916.

KAJU, Nakamura. *Prince Ito, the man and statesman, a brief history of his life*. New York: Japanese-American commercial weekly and Anraku publishing company, 1910. S. 114.

KAWAI, Mizuo. *Sovereignty and Democracy in the Japanese Constitution*. In *The American Political Science Review*. 1955, vol. 49, no. 3, S. 663-672. ISSN 00030554.

KHAN, Yoshimitsu. *Inoue Kowashi and the Dual Images of the Emperor of Japan*. In *Pacific Affairs*. 1998, vol. 71, no. 2, S. 215-230. ISSN: 0030851X

LANMAN, Charles. *Leading men of Japan: with an historical summary of the empire*. California: D. Lothrop and company, 1883. S. 421.

LEBRA, Takie Sugiyama. *Above the Clouds: Status Culture of the Modern Japanese Nobility*. California: University of California Press, 1995. S. 430. ISBN 0520076028.

LU, David John. *Japan: a documentary history*, Zväzok 1. New York: M.E. Sharpe, 1997. S. 668. ISBN 1563249065.

MALCOLM, George A. *The Constitution of the Empire of Japan*. In *Michigan Law Review*. 1920, vol. 19, no. 1. S. 62-72. ISSN 00262234.

MASON, R.H.P., CAIGER, J.G. *D jiny Japonska*, Praha: Fighters Publications, 2007. S. 410.

OKUDAIRA, Yasuhiro. *Forty Years of the Constitution and Its Various Influences: Japanese, American, and European*. In *Law and Contemporary Problems*. 1990, vol. 53. no. 1, S. 17-49.

PRICE, John. *E.H. Norman, Canada and Japan's Postwar Constitution*. In *Pacific Affairs*. 2001, vol. 74, no. 3, S. 383-405. ISSN 0030851X.

REISCHAUER, E. O., CRAIG, A. M. *D jiny Japonska*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2006. S. 476.

ROWE, David Nelson. *The New Japanese Constitution ó I*. In *Far Eastern Study*. 1947, vol. 16, no. 2. S. 13-17. ISSN 03628949.

ROWE, David Nelson. *The New Japanese Constitution ó II*. In *Far Eastern Study*. 1947, vol. 16, no. 3. S. 30-34. ISSN 03628949.

SPAULDING, Robert M. *Review of the Diary of Kido Takayoshi*. In *Monumenta Nipponica*. 1986, vol. 41, no. 1, S.117-119. ISSN 00270741.

SUZUKI, Yasuzo. SIEMENS, Yohannes. *Hermann Roesler und die Japanische Verfassung*. In *Monumenta Nipponica*. 1941, vol. 4 no. 1, S.53-87. ISSN 00270741.

WESTON, Mark. *Giants of Japan: The Lives of Japan's Most Influential Men and Women*. America: Kodasha, 2002. S. 396. ISBN 1568363249.

VASILJEVOVÁ, Z. *D jiny Japonska*. Praha : Nakladatelství Svoboda, 1986. S. 603.

WARD, Robert E. *The Origins of the Present Japanese Constitution*. In *The American Political Science Review*. 1956, vol. 50, no. 4, S. 980-1100. ISSN 00030554.

WILLIAMS, Justin. *Making the Japanese Constitution: A Further Look*. In *The American Political Science Review*. 1965, vol. 59, no. 3, S. 665-679. ISSN 00030554.

WOODARD, William P. *The Allied Occupation of Japan 1945-1952 and Japanese religions*, Leiden: Brill, 1972. S. 393.

YAMADA, Y. *The New Japanese Constitution*. In *The International and Comparative Law Quarterly*. 1955, vol. 4, no. 2. S. 197-206. ISSN 00205893.

Originálne texty:

Constitution Ordered to be Drafted by Kido Koin between 1872 and 1874. In BECKMANN, George M.. *The making of the Meiji Constitution; the oligarchs and the constitutional development of Japan, 1868-1891*. Lawrence: University of Kansas Press, 1957. S. 100-110.

Okubo Toshimichi's Opinion on Constitutional Government 1871. In BECKMANN, George M.. *The making of the Meiji Constitution; the oligarchs and the constitutional development of Japan, 1868-1891*. Lawrence: University of Kansas Press, 1957. S. 110-120.

Draft Constitution of Genroin 1878. In BECKMANN, George M.. *The making of the Meiji Constitution; the oligarchs and the constitutional development of Japan, 1868-1891*. Lawrence: University of Kansas Press, 1957. S. 120-126.

Yamagata Aritomo's Opinion on Constitutional Parliament 1879. In BECKMANN, George M.. *The making of the Meiji Constitution; the oligarchs and the constitutional development of Japan, 1868-1891*. Lawrence: University of Kansas Press, 1957. S. 126-130.

Ito Hirobumi's Opinion on Constitutional Parliament 1880. In BECKMANN, George M.. *The making of the Meiji Constitution; the oligarchs and the constitutional development of Japan, 1868-1891*. Lawrence: University of Kansas Press, 1957. S. 130-136.

Ókuma Shigenobu's Opinion on Constitutional Parliament 1881. In BECKMANN, George M.. *The making of the Meiji Constitution; the oligarchs and the constitutional development of Japan, 1868-1891*. Lawrence: University of Kansas Press, 1957. S. 136-143.

Iwakura Tomomi's Opinion on Constitutional Parliament 1881. In BECKMANN,

George M. The making of the Meiji Constitution; the oligarchs and the constitutional development of Japan, 1868-1891. Lawrence: University of Kansas Press, 1957. S. 143-148.

Constitution of the Empire of Japan 1889. In BECKMANN, George M. The making of the Meiji Constitution; the oligarchs and the constitutional development of Japan, 1868-1891. Lawrence: University of Kansas Press, 1957. S. 151-156.

Internetové zdroje:

Originálne texty:

Imperial household agency 宮内庁. *Finances of the Imperial House*. (online) Dostupné na WWW <<http://www.kunaicho.go.jp/e-about/seido/seido08.html>> [citované d a 27.2.2012]

Imperial household agency 宮内庁. Zákon cisárskeho dvora, článok 3.(online) Dostupné na WWW<<http://www.kunaicho.go.jp/e-kunaicho/hourei-01.html>>[citované d a 27.2.2012]

Imperial household agency 宮内庁. *Imperial house council*. (online) Dostupné na WWW<<http://www.kunaicho.go.jp/e-about/seido/seido07.html>> [citované d a 27.2.2012]

MacArthur Archives: *Classified GHQ Intelligence Reports on the History of the Chrysanthemum Throne, Imperial family loses status, 1947*. (online) Dostupné na WWW <<http://www.nancho.net/nancho/ghqemps3.html>> [cit. 2012-2-27]

National Diet Library (国立国会図書館). *Address at the Annual Banquet celebrating the 90th Anniversary of the Illinois Education association, Chicago, at 8:00 pm, December 29, 1943*. (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryu/01/003/003tx.html>> [citované d a 15.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *All Japan Lawyers' Association, "Draft of Constitution Revision," January 21, 1946*. (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryu/02/063shoshi.html>> [citované d a 17.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *Amendments in the House of Representatives Subcommittee, July 27 to 29, 1946*. (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryu/04/123shoshi.html>> [citované d a 20.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *Article from the Mainichi Shimbun, "Constitutional Problems Investigation Committee Draft Proposal," February 1, 1946*. (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryu/03/070shoshi.html>> [citované d a 18.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *Basic Initial Post-Surrender Directive to Supreme Commander for the Allied Powers for the Occupation and Control of Japan*. (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryu/01/036/036tx.html>> [citované d a 16.2.2012]

- National Diet Library (国立国会図書館). *"Bill for Revision of the Imperial Constitution," Submitted to the Imperial Diet, June 20, 1946.* (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryu/04/117shoshi.html>> [citované d a 20.2.2012]
- National Diet Library (国立国会図書館). *Cairo Communiqué, December 1, 1943.* (online) Dostupné na WWW <http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryu/01/002_46shoshi.html> [citované d a 15.2.2012]
- National Diet Library (国立国会図書館). *Charles Kades' Comments on the "Gist of the Revision of the Constitution (Matsumoto Draft)," February 12, 1946.* (online) Dostupné na WWW <http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryu/03/002_15/002_15_002l.html> [citované d a 18.2.2012]
- National Diet Library (国立国会図書館). *Conference Between Prime Minister Shidehara and General MacArthur, October 11, 1945.* (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryu/01/033shoshi.html>> [citované d a 17.2.2012]
- National Diet Library (国立国会図書館). *Constitution Investigation Association, "Outline of Constitution Draft," December 26, 1945.* (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryu/02/052shoshi.html>> [citované d a 17.2.2012]
- National Diet Library (国立国会図書館). *Courtney Whitney's Memorandum Regarding Constitutional Reform, February 1, 1946.* (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryu/03/069/069tx.html>> [citované d a 18.2.2012]
- National Diet Library (国立国会図書館). *Drafting the Constitution of Japan (March 2 Draft) and its Submission to GHQ.* (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryu/03/086shoshi.html>> [citované d a 18.2.2012]
- National Diet Library (国立国会図書館). *Drafts of the Constitution by Iwasaburo Takano.* (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryu/02/045shoshi.html>> [citované d a 17.2.2012]
- National Diet Library (国立国会図書館). *Emperor, Imperial Rescript Denying His Divinity (Professing His Humanity).* (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryu/03/056shoshi.html>> [citované d a 17.2.2012]
- National Diet Library (国立国会図書館). *Far Eastern Commission, "Basic Principles for a New Japanese Constitution," July 2, 1946.* (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryu/04/120/120tx.html>> [citované d a 20.2.2012]
- National Diet Library (国立国会図書館). *Far Eastern Commission Request for Consultation on Japanese Constitution.* (online) Dostupné na WWW <http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryu/03/111/111_002l.html> [citované d a 19.2.2012]
- National Diet Library (国立国会図書館). *Government Announcement, "Revisions*

Resubmitted to the Privy Council," June 8, 1946. (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/04/115shoshi.html>> [citované d a 20.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *GHQ Draft, February 13, 1946.* (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/03/076shoshi.html>> [citované d a 18.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *GHQ Original Draft.* (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/03/147shoshi.html>> [citované d a 18.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *Joji Matsumoto's "Four-Point Principle for Constitutional Reform," December 8, 1945.* (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/02/047shoshi.html>> [citované d a 17.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *Joji Matsumoto, "Supplementary Explanation concerning the Constitutional Revision," February 18, 1946.* (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/03/082shoshi.html>> [citované d a 18.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *Letter, Shigeru Yoshida to Nobuaki Makino, regarding Constitutional Revision by the Government and by the Office of the Lord Keeper of the Privy Seal, October 13, 1945.* (online) Dostupné na WWW <http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/01/002_27shoshi.html> [citované d a 17.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *MacArthur Notes (MacArthur's Three Basic Points), February 3, 1946.* (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/03/072/072tx.html>> [citované d a 18.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *Matsumoto Draft Submitted to GH.* (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/03/074shoshi.html>> [citované d a 18.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *Max W. Bishop to the Secretary of State, Subject: Japanese Government's Draft Constitution.* (online) Dostupné na WWW <http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/03/095/095_0031.html> [citované d a 19.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *Meeting of Matsumoto with Whitney, February 22, 1946* (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/03/083shoshi.html>> [citované d a 18.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *Memos and Correspondence by George Atcheson, Jr., a political advisor to SCAP, on Prince Konoye.* (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/01/026shoshi.html>> [citované d a 17.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *Memorandum for the President, Subject: Authority of the Supreme Commander for the Allied Powers.* (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/01/023shoshi.html>> [citované d a

15.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *Minister of State Konoye and General MacArthur, October 4, 1945.* (online) Dostupné na WWW
<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/01/025_1shoshi.html> [citované d a 17.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *Necessity for informal SCAP approval of the day selected for promulgation of the Constitution and of the Promulgation Edict.* (online) Dostupné na WWW
<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/04/002_44/002_44_001r.html> [citované d a 20.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *Negotiations with GHQ and Drafting the Constitution of Japan (March 5 Draft).* (online) Dostupné na WWW
<<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/03/089shoshi.html>> [citované d a 18.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *Negotiations with GHQ Regarding Partial Revision to the Draft of the New Constitution.* (online) Dostupné na WWW
<<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/03/100shoshi.html>> [citované d a 19.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *Politico-Military Problems in the Far East: Reform of the Japanese Governmental System (PR-32).* (online) Dostupné na WWW
<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/01/028/028_001r.html> [citované d a 16.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *Potsdam declaration.* (online) Dostupné na WWW
<<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/etc/c06.html>> [citované d a 15.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *Prince Konoye's Draft of Constitution Revision.* (online) Dostupné na WWW
<<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/02/041shoshi.html>> [citované d a 17.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *Publication of Colloquially written Constitution Draft.* (online) Dostupné na WWW
<<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/03/099shoshi.html>> [citované d a 19.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *Publication of "Outline of a Draft for a Revised Constitution".* (online) Dostupné na WWW
<<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/03/093shoshi.html>> [citované d a 18.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *Records of the Privy Council Committee, April to May 1946.* (online) Dostupné na WWW
<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/04/111_1shoshi.html> [citované d a 20.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *Record of the Examination Committee of Privy Council on the Bill for Revision of the Imperial Constitution after the Decision in the 90th Session, October 19, 1946.* (online) Dostupné na WWW
<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/04/129_1shoshi.html> [citované d a

20.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *Reform of the Japanese Governmental System*. (online) Dostupné na WWW
<<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryu/03/059/059tx.html>> [citované d a 17.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *Rowell "Report of preliminary studies and recommendations of Japanese Constitution," December 6, 1945*. (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryu/03/046/046tx.html>> [citované d a 17.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *Soichi Sasaki, "Necessity to Reform the Imperial Constitution," November 24, 1945*. (online) Dostupné na WWW
<<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryu/02/042shoshi.html>> [citované d a 17.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *Study in Ministry of Foreign Affairs on Constitution Reform*. (online) Dostupné na WWW
<<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryu/01/029shoshi.html>> [citované d a 17.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *Teiji Yabe, "Draft of Constitutional Revision" (Interim Report), October 3, 1945*. (online) Dostupné na WWW
<<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryu/01/027shoshi.html>> [citované d a 17.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *Telegram, MacArthur to Eisenhower, Commander in Chief, U.S. Army Forces, Pacific, concerning exemption of the Emperor from War Criminals, January 25, 1946*. (online) Dostupné na WWW
<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryu/03/064/064_001r.html> [citované d a 17.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *Toshiyoshi Miyazawa, "Main Points of Revisions of Constitution and Its Appended Statutes on the Basis of the Potsdam Declaration" (Speech at the Ministry of Foreign Affairs), September 28, 1945*. (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryu/01/025shoshi.html>> [citované d a 16.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *U.S. Initial Post-Surrender Policy for Japan*. (online) Dostupné na WWW
<<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryu/01/022shoshi.html>> [citované d a 15.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *Various Proposals of Constitutional Revisions by Political Parties*. (online) Dostupné na WWW
<<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryu/02/040shoshi.html>> [citované d a 17.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *Whitney's Memorandum Regarding the Japanese Government's Proposed Revisions, February 6, 1946* (online) Dostupné na WWW
<<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryu/03/073shoshi.html>> [citované d a 18.2.2012]

National Diet Library (国立国会図書館). *Whitney's Memorandum Regarding the Mainichi*

article, "Constitutional Problems Investigation Committee Draft Proposal," February 2, 1946 (online) Dostupné na WWW <<http://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/03/071shoshi.html>> [citované d a 18.2.2012]

REISCHAUER INSTITUTE OF JAPANESE STUDIES. CONSTITUTIONAL REVISION RESEARCH PROJECT CHRONOLOGY 1868 ó 1878. (online) Dostupné na WWW <<http://www.fas.harvard.edu/~rijs/crrp/chronology/y1868-1878.html>> [citované d a 17.12.2011]

Právne predpisy:

Ústava ve kého japonského cisárstva z d a 11. 2. 1889

Japonská ústava z d a 3. 11. 1946